JOANNIS PIERII VALERIANI BELLUNENSIS,

DE LITERATORUM INFELICITATE.

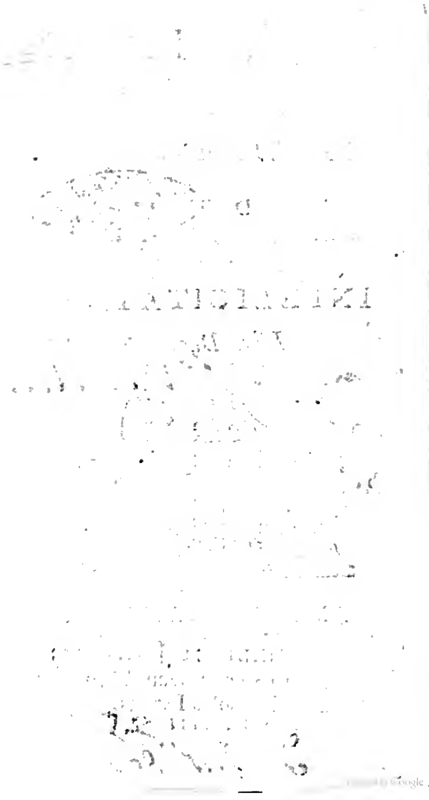
Libri Duo.

AMSTELODAMI,

Apud CORNELIUM JOANNIS Bibliopolam prope novum Templum ad Scholas Latinas.

M DC XLVII.

Amplissimo,

&

Spectatissimo Viro,

GUILIELMO

B A C K E R O,

Inclytæ

Amstelodamensis

Reipublicæ

C O N S U L I,

S. P.

Offero Tibi libellum, Vir Amplissime, nunquam hactenus ultra Alpes, nisi à nobis, excusum. Est is Pierii

Valeriani Contarenus; sive de Literatorum calamitate, ob fortunæ incerta, dialogus. Hunc, in Musarum scriniis diu adservatum, juris fecit publici Aloysius Lollinus, Belluni, dum viveret, Episcopus: qui cùm autoris memoriæ, laudique vehementer faveret, extare etiam voluit inter cætera excultissimæ ejus eruditionis monumenta. Quandoquidem verò his in terris longè esset rarissimus, imò eruditorum paucis conspectus; idem tamen ob argumenti præstantiam lectu dignissimus, rem gratam me facturum putavi, si librum recuderem, ejusque nostris etiam hominibus copiam

piam

piam darem majorem. Visum itaque est, Te potissimum, Spectatissime Consul, Patronum adsumere cœpti operis; ut dignitatem, quam in Italia auxit Bellunensis Episcopus, apud nos continuaret Tua & virtus, & auctoritas. Ea enim utraque tanta sunt, ut cùm innumeros inde fructus perceperit Respublica, majores tamen, melioresque, Te iterum Consule, sperare sibi ausit. Impulit me quoque devotionis erga Te indicandæ studium; quam cùm in magnis non possim, lubens præsto in iis, quæ mearum sunt virium. Illa tamen tanta est, ac si in magnis foret; quantoque minor fa-

cultatis nostræ potestas, tanto major devotionis, & observantiæ magnitudo. Vale Amplissime vir, ac diu inclytæ Amstelodamensis Reip. bono vive incolumis.

Dignitatis Tuæ

Devotissimus cultor,

CORNELIUS JOANNIS.

ELENCHUS LITERATORUM;

De quorum infelicitate hoc libro agitur.

Ianus

IOANNIS PIERII VALERIANI,

DE LITERATORUM INFELICITATE,

Liber Primus.

CUM proximis diebus famâ, de Clementis Septimi, Pontificis Maximi, obitu vanis rumoribus evagatâ, Hippolytus, & Alexander, nepotes ejus, Romam expeditissimis itineribus profecti essent; lentiùs ego cum comitatu domestico subsecutus, postero quàm in urbem ingressus sum die, nihil antiquius duxi, quàm Gasparem Contarenum, Oratorem Venetum, invisere; quem virum ingenio, doctrinâ, & summâ quadam sapientiâ clarissimum à primis adolescentiæ annis assiduè colueram. Verùm accidit, ut eo ipso die, quo domum ejus accesseram, ipse piæ rei caussa septem sacrosancta Divûm pulvinaria

ſupplicaturus inviſerit, erant enim luſtrici dies, quos unoquoque anno quadragenos purificationi conſecravit noſtra pietas. Vixq. pulſatis foribus herum domi non eſſe, & eò profectum reſponſum acceperam, iterq. ſimul ad Petrum Melinum, illiſce ædibus haud procul habitantem, verteram, cùm amici jucundiſſimi Laurentius Grana Siginorum Antiſtes, & Angelus Colotius incomparabili probitate vir, Græcè, & Latinè doctiſſimus, mihi obviam facti ſunt, quos cùm ſalutaſſem, &, quò tenderent, interrogaſſem, ad rariſſimum hunc, ædes indicantes, virum vultu admodũ hilari reſponderunt. Quibus ego, fruſtra inquam, hodie huc acceſſiſtis: nam ego quoque eum ſalutaturus huc adveneram; verùm eum domeſtici pulvinaria ſeptem inviſiſſe ajunt; quare nulla reliqua ſit ſpes, ut hominis conſpectu hodie fruamur. Sed quid obſecro negotii vobis apud illum eſt? quamquam inſulsè me hoc interrogare ſentio, qui probatiſſimos, literatiſſimoſq. viros per-

con-

conter, quid illis negotii sit apud omnifariæ Principem eruditionis. Certè, suscepit Grana, poteras ex te conjicere, quid acturi veneramus; quippe nulla alia de caussa, nisi ut ab ejus congressu beatiores quodammodo discederemus; quod & semper contigit, & heri, & nudius tertius maximè beari visi sumus, cùm magno nos errore liberavit, qui literatos omnes ad ærumnas, & infelicitates nasci, hoc præsertim tempore, suspicari cœperamus: eam ille opinionem sapientissimâ disputatione sustulit, &, ne nos horum studiorum usque adeò pœniteret, effecit. Hic ego, Granam nunquam neque temerè, neque fictè loqui solitum, longâ doctus consuetudine augurari cœpi, sermonem eum ex eo genere fuisse, quod Patavii trigesimo abhinc anno in Contarenorum ædibus, nunc apud ipsum Gasparē, nunc apud ejus patruelem Marcum Antonium Flavum, interdum etiam apud Andream Navagerium, sæpè solitum conferi memineram; cujus recordatione incensus,

obſecro inquam, mi Grana Pontifex, & tu Coloti, nequaquam mihi ſermonis iſtius, quo vos à Contareno beari aſſeritis, explicationem invideatis, ut hinc mœrorem leniam, quem ex non invento Gaſpare concepi. Hic Colotius.

Jamdudum enim, ut ex vultu animadvertebam, erumpere geſtiebat, ſed Pontificis, qui loqui cœperat, reverentiâ ſubticebat. Quem, inquit, ſermonem quæris Pieri, niſi quantum ad nos pertinet, calamitoſum, miſerum, & infelicem; quantum verò ad Contareni ſapientiam ſpectat, miſeriarum omnium medelam, & allevationem. At cujuſmodi tãdem fuit, inquam; quam diu me eius deſiderio torquebitis? Dicemus, inquit Colotius, ut etiam pro Pontifice Grana loquar, & totius rei ſeriem, unde orta eſt, & quo pacto proceſſit, memoriter explicabimus: cupimus enim tuum hoc explere deſiderium. Sed enim, quia platea hæc Agonalis tam longæ repetitioni incommoda eſt, poſitas è regione Melinas ingre-

ingrediamur ædes; atque ibi ſedentes in Petri noſtri cryptoporticu, rem ipſam ab ovo tibi recitabimus. Optimè, inquit Grana; quò enim libentiùs Contareni excluſi colloquio divertamus? Opportuniſſimè, inquam ego: nam quia Contarenum domi non offenderam, ad Melinum rectâ redibam. Hic Colotius ſublatâ cum ore manu, ò Geniorum inquit, vim, atque concordiam! ò ſemper unanimes, quos idem afficit ſtudium! nam rebus etiam agendis ſpectrum idem eodem invitat tempore, & quod antiquiſſimus ait Poëta: ἄγει θεὸς τὸν ὅμοιον πρὸς τὸν ὅμοιον. Sed ecce vobis Melinum à limine nos invitantem; in tempore omnia. Cùm igitur ingreſſi eſſemus, & Melinus ſcamna afferri juſſiſſet, noſq. ad ſediſſemus;

Quorſum, inquit Melinus, vobis iter erat, aut qui vos mihi jucundiſſimas animas caſúſve, conſiliúmve, in unum coëgit? ad te inquit Grana, divertimus, poſteaquam Contarenum, ad quem ſermonem heſternum continuaturi

accesseramus, domi pon inveneramus. Rectè suscepit Melinus, sermonis hesterni mentionem Pontifex fecisti. Nam hodie vestrûm aliquem ardentissimè cupiebam, quem percontarer, quiq. rem omnem mihi pernarraret; siquidem in hoc ipso limine consistenti mihi heri admodum vesperi Ioannes Antonius Pollio ex æquo summam complexus erat, sed quia festinandũ illi erat ad Pontificem Maximum, ut cænanti adsisteret, diutiùs mecum morari non potuit, mihique meo unius commodo illi esse incommodum religio fuit. Ajebat autem se interfuisse sermoni vestro, & ita me unâ tantum scintillâ incenderat, ut noctem hanc præ desiderio inquietiorem habuerim, erámque nunc puerum ad aliquem vestrum missurus, quando ipse ad vos accedere non poteram: nostis enim qua me de caussa contineam domi, quique hostes clam capiti immineant meo; sed agite jam, quicquid illud fuerit, explicate. Dicam, excepit GRANA, & primus dicam, quia me nuper, ut ad

teirem, per chirographum invitatas, & Colotius ex itinere fessus est, ab hortis enim suis, ex pedibus etiã laborans, huc venit. Accesseramus heri ad Contarenũ Colotius, & Joannes Antonius Pollio mecũ; quòd quidem per hos dies, quibus Princeps gravi adeò valetudine decubuit, otiosiorem hunc nacti, frequẽtiùs feceramus; multaque inter alia de literis, & literatis per unamquamque ætatem percurreramus. Ad hæc quæsitũ à declinatione Imperii Romani, quænã ætas literis magis florere visa fuerit: neque ulla comperta est, quæ tempori nunc elabenti anteferenda videretur. Tam clari octuagesimo abhinc anno viri extitere, qui certare cum antiquitate, alii ingenio, alii eruditione, alii eloquentià, comperiuntur. Cúmque deventum esset ad eorum nomenclaturam, urbes aliæ vix unum, aut duos, aut tres ad summum habuisse deprendebantur, quos in hoc album referre congruum videretur; urbem autem Romam, utpote communem orbis totius patriam, ita litera-

torum copiâ fertilem, & abundantem intuebamur, sive ipsa suos ostentaret, sive peregrinos gremio susceptos aluisse, & inter suos fouisse gloriaretur; ut in ea ipsa demum per annos aliquot major literatorum proventus fuerit, quàm in reliqua universa Italia. Quo constituto, interrogavit POLLIO Contarenũ, an eo ipso judicio esset, & qui multorũ mores hominum cognovisset, urbésque, & nationes varias perlustrasset, ita, necne esse comperisset. Quo ita quidẽ esse affirmante, quæsivit insuper ex eo, quantum Romanis delectaretur ingeniis, quem usum, aut fructum ex eorum consuetudine perciperet. Hîc CONTARENUS profundissimo suspirio ducto, nullũ mehercle, inquit, tempus fuit, ex quo literarum studiis delectari cæpi, ut non hoc unum maximè concupierim; occasionem aliquando mihi dari Romam invisendi, ut quæ hîc florere ingenia omnium prædicatione acceperã, præsens inspicerem; & optatissimâ eorum fruerer consuetudine. Accidit autem

tem superiore anno, ut vix ad Senatũ meum retulerim de iis, quæ in Hispana legatione apud Carolum Cæsarem gesseram, cùm me patres, civésq; mei, Legatum ad Pontificẽ summum destinarunt: quod quidem munus, & si alienissimo tempore mihi demandatum intelligebam, turbantibus non totius modò Italiæ, sed orbis universi rebus, & Pontifice ipso, qui ex arce Ælia profugerat, propemodum extorre: in eam tamen erectus spem, ut vel suâ ipse providentiâ motus, vel meo, & aliorum consilio persuasus, ad sedem suam, sedatis aliquando Romæ rebus, reverteretur, atq; ita Romã vidẽdi caussa, & opportunitas mihi concederetur; aliquanto hilariùs provinciam suscepi. Pontificem itaque, cùm Romam revisere constituisset, subsecuti sumus. Sed is statim gravissimo, quo affectus est morbo, magnâ nos identidem sollicitudine affecit; quam ut quoquomodo lenire conaremur; quoniam Principe tam malè affecto nullus erat negotiis neque publicis, neq; privatis lo-

cus, eò me converterã, ut vestrorum ingeniorum cognitione, consuetudinéq; me oblectarem. Sed, bone Deus, cum primũ cœpi Philosophos, Oratores, Poetas, Græcarum, Latinarúmque literarum professores, quos in Commentario conscriptos habebã, perquirere, quanta, quámque crudelis tragœdia mihi oblata est, qui literatos viros, quos me visurum sperabã, tanto numero comperiebã miserabiliter occubuisse, atrocissimáq; fati acerbitate sublatos, indignissimisq; affectos infortuniis, alios peste interceptos, alios in exilio, & inopia oppressos, hos ferro trucidatos, illos diuturnis cruciatibus absũptos, alios, quod ærumnarũ omnium atrocissimũ arbitror, ultro sibi mortem conscivisse. Quæ quidẽ tot excellentium hominum calamitates, primo eo impetu, quanto me dolore affecerint, vix unquam fando explicare possem. Quòd nisi vos saltem, & paucissimos alios comperissem, meæ me istuc profectionis, meique hujus invisendi Romam studii pænitere jam occœperat.

perat. Hic POLLIO Contareni secutus argumentum; Miserum inquit, & lamentatione dignum est, non inficior, tot claros literaturâ viros Romæ jam brevi temporis curriculo, &, quod infelicius est, miserabili ferè omnes mortis genere defecisse. Sed hujusmodi clades, quo majori numero editæ sunt, eò sunt detestabiliores. Longè igitur miseriùs, atque flebiliùs est, per universam etiam Europam ætate nostra bonas literas ita fatorum inclementiâ vexatas, ut nulla jam provincia sit, civitas nulla, nullum oppidum, in quo quadragesimo abhinc anno non aliqua insignis calamitas in hoc hominum genus incubuerit. Ita nostro sæculo tempestas hæc in optimos quosque effusa est, atque adeò non nostras tantùm regiones, sed & universum terrarum orbem, omnifariæ doctrinæ luminibus orbavit. Videtis enim, auditisque passim bonos omnes indignissimis ærumnarum omnium casibus afflictos, paucissimósque admodum enu-

merare possumus, qui felici usi vel vitâ, vel senio, leniori mortis genere occubuerint; &, ut vera vobis fatear, quoniam hæc iniquioris fortunæ tela literatos præcipuè conficere videntur, quamvis ego horum hominum industriam, & virtutes unicè amem, observémq;, eorũ tamẽ offensus damnis, ærumnosissimũ rerũ omniũ arbitror scire literas.

Ætate autẽ nostrâ boni omnes perpetuâ quadã calamitate exagitati, aut vitam, aut mortem sortiti sunt infelicissimam. Nam eos tantùm ante oculos mihi propono, quorum, dum viverent, virtus nobis in conspectu clara, celebrisque fuit; quorum si vitam, aut exitum memoriâ repetamus, omnes ferè vel insuaviter vixisse, aut vitâ miserabiliter decessisse comperiemus.

Hermolaus Barbarus. Et ut ab optimis incipiam, Hermolaus Barbarus Orator, Senatorq; vester optimus, Contarene, vir, quod omnes fatentur, ætate suâ literatissimus, eo ipso tempore, quo aliquam studiis suis quietem se adsecutum arbitrabatur,

tur, dum Romæ apud Alexandrum Sextum, Pontificem Maximum, Venetæ nobilitatis nomine Oratorem agit, ſummiſq; vigiliis intermortuam bonarum literarum, neque non & diſciplinarum gloriam ſuſcitat, ob ſuſceptum inconſulto Senatu ſuo Aquilegienſe ſacerdotium, exſul factus, & de poſſeſſione ejectus, vitam inopem aliquandiu traxit, Alexandri Pontificis ſummi ſportulâ quodammodo ſuſtentatus, paucis verò pòſt menſibus peſtilentiâ contactus, deſertus ab omnibus, infeliciſſimo mortis genere oppreſſus eſt: quique laudatione, & eloquentiâ ſuâ innumeros ætatis ſuæ homines illuſtraverat, & funere, & honore ſepulchri ita defraudatus eſt, ut ubi ſepultus, quòve hominis cadaver conjectum fuerit, ignoretur.

Chriſtophorus Marcellus.

Proximis autem diebus Chriſtophorus Marcellus, ut noſtri ordinis homines percurram, ſingulare veſtri patriciatûs ornamentum, quo ingenio, qua doctrina, qua eloquentia, qua inſuper morum integritate vir, ipſe quo-

quoq; longè aliâ fortunatâ, atq; ejus pietas, & dignitas postulabat, indignissimóq; tali probitate, & eruditione exitu surreptus est nobis. Primarius enim Corcyrensiũ Flamen Clementi nostro, Pontifici Maximo, ob egregias has animi dotes acceptissimus, dũ in dies longè amplioribus ab eo honoribus honestandus est, in proximã incidit Romanarum rerum calamitatem, ex qua ab Hispanis, qui nuper urbem Romam clàm aggressi captam diripuere, in captivitatẽ ipse abactus, bonis & suis, & suorum omnium expoliatus, quæ immanissimorũ hominum, Italici nominis odio, crudelitas fuit, multis affectus tormentis, cùm intolerabilia, quæ illi flagitabant, tributa solvendo non esset, perditisq; rebus omnibus, qua se spe, vel cujus auxilio, & ope sustentare posset, nõ haberet, Cajetæ animam miserabiliter exhalavit. Ajunt enim Hispanos, posteaquam se auri, quod poposcerant, spe dejectos intellexerunt, clarissimum hunc virum catenã religatum, nudum sub Dio ad ar-

boris

boris cujuſdã truncum expoſuiſſe, ſinguliſque diebus digitos ejus ſingulos exungulaſſe, eúmque ita demũ inter atrociſſimos eos cruciatus, fame inſuper, & vigilia, & diurni, nocturnique aëris inclementiâ necatum.

Camillus Portius, ut meos quoque cives, in ſcenam hanc inducam, quantæ fuerit celebritatis, ignorat nemo, ſive ille Romanam cathedram magno omnium ſtupore, & admiratione decoraret, ſive pro roſtris declamaret, ut nihil ejus dictione ſuavius, nihil jucundius, nihil expolitius haberetur. Is tamen ſimulac ab Leone Decimo Pontifice Maximo Aprutinæ eſt Eccleſiæ præfectus, acerbiſſimâ diuturni cujuſdã morbi, nulli medicorum cogniti, correptus inclementiâ, poſtquã miſerabili cruciatu menſes plurimos decubuit afflictatus, morbi demũ ejus truculentiâ, & totius corporis doloribus oppreſſus, virẽte adhuc ætate animã egit, incredibili apud omnes ſui relicto deſiderio. *Camillus Portius.*

Neque Marci Muſuri ſortem quiſquam lætam dixerit; qui licet *Marcus Muſurus.*

& Pa-

& Patauii, & Venetiis apud nobilitatem vestram summâ omniũ commendatione, & gratia complures annos Græcas literas docuisset, & doctrinæ nomine ab Leone Decimo, Pontifice Maximo, duplici flaminis honore decoratus, à Julio, ejus Pontificis fratre, tunc Cardinali sacerdote, qui nunc est summus Pontifex, in amicitiam susceptus, magnâ omniũ dilectione coleretur, nescio qua tamen animi mæstitia clam exulceratus, ut qui nõ modò non dignitatem ullam, aut beneficii commodum in eo vitæ colore duceret, qui hominum opinione judicatur amplissimus, sed sibi summâ in libertate versari solito, summam etiam deformitatem, & miseriam arbitraretur, in occultum ex ea cura incidit morbum; cujus nulli Medicorũ caussâ cognitâ, interq; tacitas anxietates, miserrimasq; fortunæ suæ deplorationes diutissimè vexatus, expiravit. Hæc cùm verbosiùs fortè, quàm tanti viri reverentia postulabat, ore excidissent, utq; importunitati meæ veniam daret,

postu-

postulassem: Immò perge, ait Contarenus, &, si qua hujusmodi exempla habes, quæ infelicia putes, omnia profer in medium. Hic ego audentior factus, Quid inquam, unquam lætabile habuit Hadrianus Cardinalis Cornetanus, emunctissimæ latinitatis auctor, beneficio Alexandri Sexti Pont. Max., cui fuerat à secretis, ad id honoris evectus, sub Iulio Secundo Pont. Max. mox exul factus, & acerbissimis percussus edictis, annos aliquot in Germanicis Rhetorum alpibus obscurâ, & sordidâ peregrinatione delituit. Defuncto mox Iulio, eique Leone suffecto, profanissimæ in talem Principem conjurationis conscius fuit, qua patefacta, veniâq; ab humanissimo Pontifice impetratâ, diplomatéq; absolutionis accepto, suæ stimulo conscientiæ exulceratus, noctu clam fugam arripuit, neque quò abierit, neque ubi sit, quattuordecim jam annorũ spatio quisquam potuit explorare. Constans tamen opinio est, eum insuto in interiorem toracem auro oneratum, co- *Hadrianus Cardinalis.*

mitis

mitis famuli perfidiâ oppressũ, auroq; surrepto cadaver in solitariũ aliquem locum abjectũ occultari. Huic exemplo nõ absimili adiiciendus est Alphonsus Petrucius, Pandulphi, qui Senas quam diu vixit, quietâ semper dominatione rexerat, filius, Græcis, Latinisq; literis à Severo Monacho non leviter eruditus, à patreq; ob ingenium ad disciplinas aptum sacerdotio destinatus, ab Iulio II. Senatoriâ purpurâ, Cadinaliq; pileo decoratus. Is puer admodũ à Borgesio germano fratre, jã tum puero, & paternæ administrationi aspirante cultro impetitus, parũ absfuit, quin ad vitæ perniciem jugularetur. Nam fædã in gutture cicatricem dissimulare nunquam potuit. Ubi adolevit, & in sacro Senatu Romæ Rempublicam administrare cœpit, Leonis Decimi tempore rerum Senensiũ suspicione alienatus à Principe, fædissimæ illi conjurationi, quæ in Leonis vitã facta est, non solùm interfuisse, verùm etiã præfuisse delatus est. Quâ detectâ cùm ipse captus, & in carcerẽ conjectus, con-

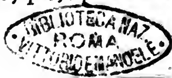
victus-

victusq; sceleris esset,in Hadriani mole,nondum octavum,& vigesimũ ætatis annũ excedens, fracto gutture sublatus est. Sed enim,ut in hoc fortunæ ludibrio nihil ulterius quæramus, Leo X. Pont. Max., nullo nõ doctrinæ genere institutus,Græcis,Latinisq;literis optimè eruditus,acerrimiq; judicii vir,& seu solutã orationẽ scriberet, seu carmẽ pangeret,laudẽ in utroq; meritus,infelicitatis insidias evasisse fortè videatur, qui vixdum ex juventa egressus ad Pontificatũ summo gradu,auctoritate, & opibus florentem, evectus sit. Sed si quis etiam præteritis iis, quæ anteactâ ætate pertulerat, exilio,egestate, peregrinatione,captivitate,& innumerabilibus aliis ærumnis, ea tantum inspexerit, quæ Pontifex assiduè perpessus est, maximè vereor, ne hunc inter literatorum infelicissimos statuat, qui vitam omnibus fortunæ telis oppositam habuisse videatur.Is enim,ut à domesticis, & in proprio corpore sævientibus incommodis ordiamur, suppurationis quodam in sede morbo,

bo,quo ferè semper laboraverat, nullam unquam horam neque diurnam, neq; nocturnam quietam habuit, dilectissimarum mox sororum morte exulceratus, immaturo Iuliani fratris,quem tanquam oculos suos amabat, obitu, mox & unici nepotis, Petri fratris germani filii,jam tum Vmbriæ Ducis, jam Francorum Regis affinitate dignati, vulnere lethali sub obsidione cujusdam castri accepto,ad vitæ usque desperationem adducti, paucisq; pòst mensibus ex diuturnâ, qua computruerat elephantia sic florida ætate absumpti,funere graviter contristatus,conjurationibus demum multorum, atque etiam intimorum,in vitæ discrimina non semel adductus. In gravissimum inde bellum adversùs Gallorum Regẽ attractus,non solùm ærarium exhausit, verùm & patrimonium oppignoravit, suisque jam deficientibus, & ferè totas amicorum opes absumpsit: tum immaturâ præventus morte,cùm bellum jam Iulii Cardinalis fratris virtute confici posse sperare cæpe-

cæperat, ſubitaneo, breviq; morbo exceptus, interturbata, ſubverſaq; omnia dereliquit. Quodque longè infelicius bono Principi fuit, ab obitu cùm maledicentiſſimis omniũ libellis infamatus eſſet, in Senatu toties de nomine, deq; actis ejus abolendis per adverſæ factionis hoſtes actitatum. Quod nulli antea Pontifici poſt obitum accidiſſe neque legimus, neque meminimus. Adde omniũ ferè literatorum amicorum querelas, qui tranquillitatem ſub literato Principe ſibi quiſq; ſuam propoſuerat, cùm ea decepti ſpe, vix duobus, aut etiam altero ad ſummum exceptis, in miſeria, & calamitate omnes deſtituti jacuerint. Hic tacuerat Grana, quaſi aliorum, ſiqui memoriæ ſuccurrerent, caſus meditaretur: tacebant & alii omnes, dum unuſquiſque magnum fortunæ ludibrium in Leone ſecum taciti meditabantur; tantum, taléмque Pontificem ad benè de univerſo humano genere promerendum, genitum, eo ipſo tempore interceptum, ſuſpirantes, quo, ſi paululum ſupervi-

xiſſet,

xissent, facilè omnium desideria fuerat expleturus, cùm POLLIO nactus ex omnium silentio occasionem, ita subjecit. Poterat quidem, GRANA, sors Leonis Decimi, si quis æquè rem perpendat, locupletissimum humanæ infelicitatis exemplum esse, sed tua hæc Pontificum tot tam summorum, quàm inferiorum, commemoratio admonuit me Jani Quinqueecclesiensis Antistitis, quem quia vobis ignotum arbitror, qui res Pannonicas haud ita fortè curaveritis, quia tamen is vir admodum probus fuit, & literatum principatum in ea Provincia tenuit, quod mihi superiore legatione meâ, à Leone Decimo demandata, satis exploratum est, insignem quandam hominis calamitatem recitare à sermonis, quem jam inchoavimus, serie alienum non erit. Nihil enim ejus morte miserabilius, nihil ejus fortuna fuit unquam infelicius. Quippe is latinas literas acquisiturus, ab extremis usque Pannoniis in Italiam transmigravit; Guarinum Veronensem

Ianus Pannonius.

non

non incelebrem eo tempore Grammaticum nactus, sub eo ita profecit, ut elegiarum scriptor non inelegans haberetur: in patriam demum ad Matthiam Pannoniæ Regem se contulit, paucisque post diebus beneficentissimi in literatos omnes Regis voto Quinqueecclesiensi est ecclesiæ præfectus. Sed diebus multò pòst paucioribus vehementer quosdam expertus est invidere dignitati suæ, à quibus cùm fædè calumniatus esset, Regi, viro alioqui optimo, sed nimirum credulo, suspectus adeò esse cœpit, ut pro delato nuper honore vita hominis deposceretur. Quod periculum Janus cùm impendere sibi perspexisset, fortunámq; non solum adversam, sed funditus eversam intelligeret, declinaturus Regis ferociam, sperànsq; diem veritatis parentẽ meliora paraturã, apud amicum, collegiatæ cujusdam ecclesiæ præpositũ, instituit delitescere, ibiq; omnibus ornamentis, atque præsidiis privatus, iisque amissis, quæ erat maximis & laboribus, & vigiliis adeptus,
mise-

miserabili solitudine ita contabuit, et plenus timoribus, & miseriis, nulli deinceps neque cognitus, neque visus, gravi, diuturnâque dysenteriâ vexatus, occubuerit. Clanculùmque ab hospite in arcam pice oblitam inclusus, per duos fermè annos insepultus adservatus est. Neque perpetua tamen fuit Matthiæ Regis indignatio, qui aliquo post tempore, cum furor iste deferbuisset, de Iano demum cogitare cæpit; mirificum enim huic succerat Iani desiderium, diuque de homine percontatus, cùm inveniri nusquam reperisset, præmium etiam indici proposuit; fortéque accidit, ut Rex ergò rei sacræ templum id inviseret, cui Iani hospes præfectus erat: qui ad Regis pedes accedens veniam prius deprecatus est, quòd tanti Regis exulem apud se recepisset: quâ impetratâ, si vis inquit, ò Rex, Ianum tuum invenire, diætas nostras invisere ne graveris, ibi enim Ianum apud me latitantem deprehendes. Nihil conctatus Rex contiguas templo hospitis hujus ædes ingreditur,

tur, qui ostenso illi ligneo conditorio pice perlito, & in arce familiaris speciem fabrefacto: --- Illic, inquit, Janus tuus jam biennium delitescit, & tui, & Regum omnium securus. Quare te obsecro, ut promissi præmii loco patiare tantum cadaver ejus, ut Præsulem decet, honorificè sepeliri. Conversum est Regis gaudium in apertissimam mæstitiam, atque misericordiam, & Ædituo non tantùm indulsit, ut Janum sepeliret, verùm pro officio, & pietate, quam erga Janum exhibuerat, eum in ejusdem ecclesiæ, cui Ianus præfectus fuerat, Episcopum surrogari procuravit. Eoque tunc demum tempore Ianus Regis sui judicio honestatus est, quo nullo honorum sensu affici poterat, nulla rerum humanarum voluptate deliniri. Finierat Pollio, omnesque indignam infelicis Antistitis sortem miserari videbantur; erantque è nostris, qui cùm lucubrationes hujus inspexissent, & industriam, & ingenium hominis haud improbarent. Tum ego sermonem meum con-

tinuaturus. An non, inquam, inter calamitosæ sortis homines adnumerandus etiam est Franciscus Acolthis, Petri Cardinalis patrui beneficio Anconitanus Præsul. Namque is egregiæ indolis, & elegantis litteraturæ juvenis, fatorum primùm acerbitatem tunc expertus est, cùm repentino de cælo tactus fulmine vestimentis ob os incensis, ita territus est, ut parum abfuerit, quin extingueretur; paullò post pestilentiâ illâ correptus, quæ cum Adriano Sexto advecta Romam invasit, uti ejusmodi in contagione fieri solet, à clientibus omnibus derelictus, unius Benedicti fratris germani, qui nunc sacerdos Cardinalis est, ope, & officio sustentatus, qui pietatem erga fratrem, multis abhinc sæculis rarissimã, professus, dum ejus morbum suis ipsemet manibus curat, cibum ministrat, ulceribus medetur, eâdem ipse quoq; mox peste contactus, nunquam absterreri potuit, quin operam illi assiduam navaret: Francisco precibus identidem deposcente,

Franciscus Acolthis.

ut

ut absisteret, vitæq; ille suæ parceret, quando ipse omnem salutis spem abjecisset; sæviente autem morbo paucorum dierum intervallo peremptus, magnam, quæ de profectu ejus excitata erat, spem cum omnium mœrore fefellit. Et ut à nostro demum ordine recedamus, nunquam Antonii Marostici sine dolore meminerimus, quẽ vestra, Contarene, regio ad nos miserat, quem Colotius, quem docti omnes Romæ & amabant, & venerabantur: is dum apud Cardinalem Pisanũ in honore habetur, & diu expectatam studiis suis quietem jamjã se somniat assecutum, repentinâ epidemiæ contagione correptus, vix triduum tanto suffecit cruciatui. Mortuus igitur eo modo, eò afflictiore quàm cæteri conditione fuit, quod pleraque ejus scripta, quæ vitam illi dubio procul reparatura erant, unà cum reliquo instrumento concremata sunt, ut moris est, ad expurgandam morbi ejus contageiẽ. Rodericus verò Lusitanus summæ juvenis eruditionis, Mathemati- *Antonius Marosticus.* *Rodericus Lusitanus.*

carum ſcientiſſimus, quas non ut multi barbarè, ſed vel Græcè, vel Latinè, idque caſtigatiſſimè profitebatur, miræ prorſus in docendo dexteritatis, & diligentiæ, Ægidium Cardinalem in Hiſpaniis nactus, qui magnis de rebus ad Carolum Imperatorem pro Chriſtiana pietate miſſus fuerat, rariſſimam hominis eruditionem, & ſapientiam admiratus, eum in Italiam ſecutus, cùm Romæ doctrinam ſuam propalaſſet, eruditorum omnium concurſu frequentari cæpit, mox rebus tunc florentibus Romanâ cathedrâ honeſtatus in ea incidit tempora, quæ omnium calamitoſiſſima ſemper appellabuntur; à latronibus enim Romæ vaſtatoribus malè habitus in ipſo juventutis flore peſtilentia, quæ ſtatim in cladem illam incubuit, fertur abſumptus. Ingemuit Colotius ad amici tam docti recordationem, & Pollio ſuſpirio viſus eſt eum deſiderare, addiditque Contarenus ſe, & apud Venetos ſuos, & in Hiſpaniis celeberrimum hujus juve-
nis

nis nomen audiviſſe.

Mox ego. Hieronymi autem Carbonis viri ex nobilitate Neapolitana ſummi gloria longè clarior eſt, quàm noſtro poſſit creſcere teſtimonio. Hic inter eruditiſſimos à Pontano celebratus, ab Actio ſummè commendatus, doctiſſimis ingenii ſui monumentis eruditorum de ſe omnium expectationem exæquarat. Neque tamen is, qui totum vitæ tempus bonis artibus impenderat, eamdem hanc inclementiam fati potuit evitare. Siquidem graviſſimo eo, & peſtilentiſſimo anno, quo Roma toties direptionibus objectata eſt, in Neapolitano ille otio quietus, peſtilentia oppreſſus infeliciter occubuit. *Hieronymus Carbo.*

Hunc ſequutus idem Petri Gravinæ exitus, cujus tam morum, quàm ſcriptorum elegantia nimirum exigere videbatur, ut qui per innocentiam, & laudabilem ſtudiorum induſtriam vitam omnem exegerat, æquiore frueretur fato. Hic tamen ea correptus peſtilentia, quam Hiſpa-

ni Romæ prædatores Neapolim intulere à carissimo quoque destitutus in eâ miseriâ defecit. Addam his Josiphonta Samuelis, quo Iulius Secundus Pont. Max. assiduè usus est Medico, filiũ, qui Philosophiæ, & Mathematicis impẽsissimam operã navaverat, literis Hebraicis sub ipso patre mirificè profecerat, neq; patriâ eâ contentus eruditione, Græcas etiam affectaverat, Latinas autẽ ita didicerat, ut & vorsæ, & prorsæ orationis candore, & elegantiâ, æquales omnes Romæ provocaret, æquumq; cum universa juventure pedem ferret. Moribus ad hæc integerrimis præditus erat, ut nihil in juvene præter Christianæ pietatis cognitionem desiderares. Is autem iniquissimis, atque acerbissimis incommodis, multisqne jacturis, & bonorum suorum direptionibus, afflictus. Nam statim post patris obitum fortunas suas eò dissipari sensit, quo paternus servus arcâ ejus nummariâ perfractâ multis nummorum aureorum millibus surreptis, Byzantium usque profugit. Eum sub-

Iosiphon Samuelis.

ſubſecutus Ioſiphon non modo excluſus eſt à portu, profugioque omni, ſed etiam injuriæ vulnere confoſſus, quod à mendaciſſimo eodem furari ſervo pro Pontificis Romani exploratore delatus, ægrè vitam à Turcarum crudelitate defendit. Re demum infectâ, fortunâque modis omnibus eâ peregrinatione miſerabiliter afflictâ, Romam ſe receperat, cùm ecce haud multos poſt annos calamitoſiſſima Romæ tempora accidere. Ita ille ſceleratiſſimo latrocinio expoliatus, captus, excruciatus, quæ temporis illius fuere miſerrima quæque perpeſſus eſt, cùmque à latronibus quattuor die noctuque cuſtodiretur, qui magnam ab eo pecuniarum vim efflagitabant, intempeſtâ nocte cuſtodiis ſomno, vinoque ſepultis, unam interiorem lini indutus tunicam, nudis pedibus incedens fefellerat, & Tybur verſus arrepto itinere in Varronis vicum aufugerat. Ibi ſæviente peſtilentiâ cùm ſtatim contactus eſſet, oppido ejicitur, & in agrum relegatus, ubi tuguriolo

riolo anguſtiſſimo contectus, cùm neminem haberet, qui vel aquæ hauſtum ſubminiſtraret, miſerrima fame, ſitique potiùs, quàm morbi truculentiâ ſuperatus interiit. Commemorare autem vobis pleroſque alios poſſem, qui adeò hac tetra labe contabuerunt, ſed mihi ſuccurrunt alii vel ferro, vel violentiori aliquo mortis genere exanimati, quorum ſortem nemo non miſerabilem arbitretur.

Hercules Stroza. Hercules enim Stroza tam generis, quàm ingenii nobilitate clarus, Poëta noſtro tempore non incelebris, quàm luctuoſo nobis ereptus funere? dum enim ab amici cæna noctu ſe domum recipiebat, Ferrariæ, urbe patria, in latronum incidit globum, contra quorum impetum crudeliſſimum ſalutem ſuam defendere non potuit, ſtatimque multis acceptis vulneribus, virenti adhuc ætate vitam indignantem multo cum ſanguine fudit. Neque unquam, qui vim illi attuliſſet, inventus eſt, niſi quòd potentio-

rum

rum inimicitias suscepisse ferebatur. At Ioannes Regius Venetus sub Alexandro Sexto Palatinus Bibliothecarius, vir dubio procul & Græcè, & Latinè doctissimus, dum studiis bonarum artium operam navat indesinentem, suasque res tantum agit, iniquissimo Alexandri Sexti tempore in arcano proscriptorum albo positus, dum bona ejus appetuntur Viterbii, quò se valetudinis causa receperat, veneno sublatus est. Scripta ejus in Plutarchum plurima ab iis, qui alienæ invidebant gloriæ, suppressa partim evanuere, partim laudem furibus peperere. Codrus autem Urceus Ravenas, multæ, variæque doctrinæ vir, eruditissimis plerisque scriptis, quæ nunc edita sunt, omnibus innotuit. Is quoque sanguinariâ peremptus est morte, ab adversæ factionis latronibus fœdissimè trucidatus.

Ioannes Regius.

Codrus Urceus.

Noster autem Mutius Arelius Mantuanns, magno, & eleganti juvenis ingenio, linguâ prius nostri temporis Italicâ sese

Mutius Arelius.

scribendo exercuit, mox Latinam affectans jam adultus, brevi admodum temporis curriculo magnum Poëtam professus est; quam juvenis promptitudinem admiratus Leo Decimus Pont. Max., ne tali deesset ingenio, arci eum Mondulphiæ præfecit, quem locum Arelius studiis suis necessaria ubertim suppeditaturum arbitrabatur. Prioribus itaque dimissis jocis; lusibusque, quibus in adolescentia sese oblectaverat, majus jam conceperat argumentum, & Porsenam Heroico celebrare occœperat. Vix pauculos nescio quot menses in eo vixerat otio, cùm per multos dies à domesticis desideratus, in puteo demum quodam aquæ profundissimæ & ipse, & ejus mula reperti sunt exanimati. Eandem fatorum inclementiam expertus & Paulus Bombasius Bononiensis, qui Latinas, Græcasque litteras Neapoli summa cum laude publicè professus, à magnæ celebritatis Cardinali Pucio Romam accersitus, ab eoque in honore habitus à secretis fuit,

Paulus Bombasius.

fuit, liberaliterque tractatus jam locuples effectus erat, cùm ecce repentina illa prædonum procella urbem Romam invasit, quâ captâ, cùm is Mæcenatem suum iu arcem Æliam confugientem subsequeretur, superveniente sicariorum globo oppressus, immanem cædem evitare non potuit. At quanto miserabilius periit Donatus Polius vir Florentinus, Romanæ cathedræ professor, Leonisque Decimi familiaritate non ignobilis, in quo multæ erant & reconditæ literæ, eloquendi vis non erat. Is enim à quodam puero, qui homini serviebat, spe predæ, noctu, adacto in frontem malleo, trucidatus est, cùm alioqui pauperrimus vitam semper egisset duram, & insigni mendicitate miserabilem. Et quoniam in Romani gymnasii professores obiter incidimus, plerosque alios enumerabo, quibus fortuna se novercam exhibuit. Antonius enim Flamminius natione Siculus, cujus prælectionibus Roma longâ annorum serie nihil habuit eruditius,

Donatus Polius.

Antonius Flamminius.

vitam in primis eo infelicitatis genere produxit, quòd nullius unquam neque docti, neque indocti hominis familiaritate, commerciove delectatus est, non famulum, non servum habuit, neminem unquam ad cænam adhibuit, neque aliorum ipse mensas affectavit, quod faustum aliquis dicat, nisi solitudine ipsâ, & molestum, & periculosum esset. Is autem inopinatâ præventus morte à caupone viciniæ, qui quotidiana edulia homini venditabat, contationem admirante, quòd jam triduum non apparuisset, & per hortuli fenestellam quandam ingresso inter libros, quos humi stratos, stratus & ipse lectitare consueverat, sempiterno oppressus somno repertus est. Simile mortis genus sortitus est Antonius Amiterninus cathedrâ Romanâ celebris, Iulii Medici Cardinalis, qui nunc summus Pontifex est, in Grammaticis, & Oratoriâ præceptor, anno antea quàm is ad Pontificatum ascenderet, peste Hadrianeâ

Antonius Amiterninus.

Romæ

Romæ ſæviente profugerat. Inde librorum ſcriptorúmque ſuorum deſiderio incenſus, ut hujuſmodi ſupellectilem, vel ut nonnulli volunt, reconditam pecuniam auferret, reverſus Romam, & domum ſuam ingreſſus, ubi familiares ſui eo morbo contaminati interierant, ipſe quoque contactus è veſtigio, dum abitionem parat, Aquilam profecturus ſenex, æger, & corpore, & animo confectus, quadrageſimo ab urbe lapide, intra hoſpitium, vel à nemine in diverſorium receptus, vel ipſe nulli ſatis fidens, ut procelloſam tamen cæli tempeſtatem, quæ largè cadente pluviâ oborta erat, per noctem evitaret, in proximi templi cujuſdam vetuſtate prærupti pronum ſe conjecerat, noctem ibi pro foribus quieturus, mane autem à viatoribus ibidem repertus eſt exanimatus. At non minus crudeliter occubuit Auguſtus Valdus, Patavinus civis, qui Romæ per tot annos bonas literas tantis ab eo vigiliis, ſudoribus, & peregrina-

Auguſtus Valdus.

grinationibus acquisitas, professus erat, qui non solùm voce, verùm etiam scriptis, eruditionem omnifariam ab interitu vindicabat; quàm autem miserabili mortis genere vitam finiit! Incidit enim in Romanam cladem, Hispanorum illam, & Germanorum prædonum sævitiam acerbissimam, cujus ante oculos direptâ domo, ipse in vinculis habitus, preciosissimam librorum supellectilem, laboresque illos suos, quos præsertim in Plinium elucubrabat, coram dilacerari, & in usum culinæ incendi conspexit, & in eo mœrore omnibus aliis incommodis conflictatus, propter arrogantem eorum crudelitatem, quibus nihil unquam fuit improbius, dum modicæ fortunæ vir insatiabilem barbarorum sitim tributis explere nequit, qui omne senectutis suæ viaticum jam excusserant è loculis, post cruciatus varios, fame demum consumptus perhibetur.

Ianus Parrhasius. Professus est etiam apud nos Janus Parrhasius, ad cujus jucundam vocem undique concurrebatur.

batur. Verùm is, dum assiduis vigiliis, & longæ lectionis laboribus maceratur, in eam incidit articularis morbi truculentiam, ut per annos aliquot nil præter linguam in universo corpore haberet incolumem, siderato propemodum utroque crure, ut nullis pedum officiis uti posset, lacertisque præ dolore, & contractione, redditis inutilibus, magnâ insuper inopiâ, & egestate oppressus, rerum demum omnium desperatione ductus, relictâ Româ in Calabriam cùm secessisset, in febrim subito incidit, qua diu vexatus, miserabilique eo cruciatu superatus, expiravit. Neque diu felix fuit Thomas Phædrus, affluentissimum eloquentiæ flumẽ, quo non alius eo tempore orando clarior, neque vehementior fuit, Romanæ ipse quoque cathedræ decus, & ornamentum. Quàm verò miserabiliter, quàmque inopinato mortis genere surreptus interiit, dum scilicet mula media urbe vehitur junctis factus obviam bubalis, qui visendæ magnitudinis carrucam trahebant: *Thomas Phædrus.*

--Con-

—Consternatâ siquidem mulâ, bubalisque identidem perterrefactis, simul ab ea calcitrosa excussus est tam magnæ corporaturæ vir, quantum hominem nostis, simul à plaustro superatus, quamvis in rotarum medium intervallum incidens elisionem evitarit, corrupto tamen præ timore, & gravi casu intra viscera sanguine, multa inde longæ, & occultæ valetudinis incommoda perpessus, in ejusmodi ærumna vitâ functus est. Quid verò Camillus Paleottus tam elegantis litteraturæ juvenis, non ne etiam ille, cùm ex Bononiensi cathedra Romam ad fratris germani caussam, qui à Iulio Secundo publico de negotio in vinculis habebatur, procurandam profectus esset, interveniente mox Iulii ipsius morte, suffectoque illi Leone Decimo, cùm à Cardinali Divitio, virtutis, & ingenii ergò loco germani fratris amaretur, in eam incidit valetudinem, qua per multos menses miserabiliter cruciatus totis membris non sine lethali dolore side-

Camillus Paleottus.

ſideratis, in ipſo ætatis flore quintum & vigeſimum natus annum, magnæ omnium expectationi præreptus eſt? Hujus autem affinis Philippus Beroaldus junior inſigni & ipſe literaturâ præditus, Bononienſem cathedram aliquandiu rexerat, Romæ inde publico conductus ſalario profeſſus eſt. Mox à Ioanne Medico Cardinali jam tum Æmiliæ, & copiarum Pontificiarum Legato, admiſſus in amicitiam, illi à ſecretis fuit. Poſtea verò quàm is ad Pontificatum aſcendit, Phædro mox vita functo, in Bibliothecæ Palatinæ præfecturâ illi ſuffectus eſt. In reliquis ornamentis, & commodis repulſam paſſus, deſpectuique propemodum habitus, vix victui neceſſaria pro antiquæ familiaritatis dignitate adſequebatur, quo ex mœrore cùm deſertum ſe, atque abjectum exiſtimaret, in rapidiſſimam febrem illapſus ad amicorum liberalitatem confugere coactus, brevi eo morbo, curiſque confectus interiit. Hic ego cùm aliquantulum tacuiſſem, præ-

Philippus Beroaldus junior.

præceptoris, quem unicè dilexeram, observaveramque, desiderio exacerbatus, putavit Contarenus absoluisse me dictionem meam, atque ita excepit. Multa quidem, Grana Pontifex, miseriarum, quæ doctis viris acciderunt, apud vos exempla, quæ vos infelicia judicatis, complexus es, sed quid inquies, si apud nos quoque parem his vestris calamitatem (utar enim locutione vestrâ, quamvis longè alia mihi sit sententia,) literatos afflixisse dixero, &, ut à professoribus, in quibus tu finem fecisti, incipiam, cùm adolescentes essemus, tres habuimus insignes literaturâ viros, quos in hujusmodi studiis sectabamur. Duos Venetiis, Marcum Antonium Sabellicum, & Georgium Vallam, Patavii autem Ioannem Calyphurnium. Qui quidem vel in gravissimis miseriis, vel iniquissima vitæ conditione finem sortiti sunt, ut more vestro dicam, calamitosum. Georgius enim Valla Placentinus, multi studii, multæ doctrinæ vir, multarum idem lucubrationum au-

Georgius Valla.

ctor,

ctor, dum Venetiis, profitetur, Triultiæ factionis sectator acerrimus, ita ut, quin publicè etiam adversarios maledictis proscinderet, minimè sibi temperare posset, hinc Ludovici Mediolanensis ducis inimicitiis vexatus, in ipsâ, quam instituebat, civitate conjectus in carcerem, situ eo aliquandiu contabuit; cognitâ mox causâ, & absolutus, & cathedræ suæ redditus, haud ita multo post cùm mane summo paratus esset conferre se ad auditorium, ubi tunc Tusculanas Ciceronis quæstiones prælegebat, deque animæ immortalitate vehementissimè, doctissimèque quotidie disserebat, dum interim corpori vacaturus excrementa cibi dejecit, animam etiam morte subitaria exhalavit. Nos qui quotidie ad admirandam hominis doctrinam sub matutinum crepusculum conveniebamus, non prius tali nos doctore defraudatos intelleximus, quàm hora profitendi frustrà elapsâ, certos, qui moræ causam sciscitarentur, domum ejus delegavimus; qui redeuntes

gymna-

gymnaſium noſtrum præter omnium ſpem, quia nullũ male valetudinis incommodum præceſſerat, voce illa erudita ſpoliatum, atque orbatum renunciaverunt. Erunt qui genus hoc mortis inter mortalium fecilitates enumerabunt, quippe nullo dolore prævio, nulloque mortis metu ſtatim exanimari. Nos tamen ex Chriſtianæ pietatis inſtitutis miſerrimum hoc exiſtimamus, ex Philoſophiæ verò præceptis, neque quidem calamitates alias, quæ alterius, non noſtri juris ſunt, mala exiſtimo; ſed erit ſuper hoc alias differendi locus.

At fuerit felix Valla, quia cruciatu nullo, nulliuſque rei anxius è vita migravit, nobis certè ejus diſcipulis calamitoſa fuit hominis mors, quibus eruditionis ſuæ tam triſte deſiderium reliquit. Sed enim quò minus incommoditatis Valla perpeſſus eſt, eò plus infortunii, & ærumnarum pertulit Sabellicus, vir ille ſcriptorum copiâ, & elegantiâ multò clarior, quâm mea ulla poſſit commendatione creſcere, miſerabilem

M. Antonius Sabellicus.

lem vitæ finem eum sortitus est, quod putridâ, perniciosâque correptus elephantiasi per annos aliquot miserabiliter cruciatus, interclusâ vocis viâ, cæterisque tam spiritus, quàm cibi meatibus computrescentibus, gutturisque corruptis omnibus organis, venisque corrosis, non sine cruciabili tormento annos aliquot peregit, eaque tabe demum confectus interiit. Ioannis autem Calphurnius rarissimæ vir eruditionis, qui Patavii, me puero, bonas literas perquamdiu docuerat, nullo unquam tempore non expositus invidorum obtrectationibus, & injuriis, dum omnia fortiter ferens adversa, uni studet immortalitati, repentina paralysi percussus, amisso primùm vocis beneficio, quæ lucubraverat opuscula pleraque indicare non potuit, eoque incommodo absumptos ignavissimos fucos elaboratis à se operibus nobilitavit. Addam huic virum benè literatũ Josippum Faustinum Vicentinum civem, Brixiâ tamen oriundum Tincâ non incelebri familiâ, cujus

Ioannes Calphurnius.

Iosippus Faustinus.

cujus ærumnoſum exitum, ab Egnatio noſtro me audiſſe memini. Noverat is hominem in civitate Bellunenſi, per annos ſupra quattuor & triginta profeſſum, eruditione dubio procul ſummâ, & tam prælegendo, quàm orando admirabilem, cujus integerrimam continentiam, & probitatem tota ea civitas cœlo effert, & admiratur. Is autem poſt navatam juventuti Bellunenſi per tot annos operam, & multa ad poſteritatis etiam inſtitutionem elucubrata, eò incidit calamitatis, ut Belluno à Germanis obſeſſa, totius ferè orbis in Venetos bello exardeſcente, miſſus is pro pacis quibuſcunque conditionibus, ne urbs direptioni deſtinaretur, Orator unà cum civibus aliquot ex omni nobilitate lectis, pacem quidem impetravit, obſidioniſque ſummovendæ auctor fuit, ſed ab hoſtibus, tributorum avidiſſimis, ad Pontem Æni, quem Iſprucum hodie vulgo dicunt, in captivitatem abductus, jure gentium à barbaris violato, dum redemptionis pretium, quod illi flagita-

gitabant, omnem excedit modum, neque ſolvendo quiſquam eſt è ſuis: Ipſe in litterarum otio ad eam uſque diem enutritus, jam & mœrore, & ætatis ingraveſcentis incommodo, malæque apud ejuſmodi feritatem tractationis truculentiâ vexatus, ubi neminem habebat, qui conſolationem afferret in tantis malis, neque quiſquam inveniebatur, qui miſeriis perditum levaret, qui magno ſemper in honore apud Bellunenſes fortunatè, beatèque vixerat, tanquam numen aliquod cultus, & obſeruatus, in eo carcere, vitâ tam indignè, tamque infeliciter exceſſit. Solebat & Galeotti Narnienſis, qui apud nos diu verſatus erat, miſereſcere Egnatius idem. Is quidem ſuis clarior lucubrationibus, & magnorum Principum familiaritate magis celebris, quàm noſtro poſſit clareſcere teſtimonio, cùm à Francorem Rege Ludovico ejus nominis undecimo, accerſitus ex Pannoniis, ubi Matthiæ Regis liberalitate deliciabatur, Lugdunum ad ſalutandum Gallum *Galleottus Narnienſis.*

Regem

Regem ſe conferret, forte illi factus ex itinere ante urbis portas obviam, dum magna vir corporis habitudine, pinguedineque, & obeſi ventris mole gravis ab equo ſe demittere ad terram vellet, id ſcilicet honoris Principi habiturus, ſuo ipſius tractus pondere ita corruit, ut adliſo terræ capite, fractoque gutture ſtatim expirarit. Hic Pollio. Quid obſecro probatiſſime vir indignos alienigenarum caſus ita meminiſti, ut tuorum obliviſcaris? Audivi ego Venetiis, dum Orator Pontificius in Pannoniam iterum miſſus, menſes aliquot illic ſubſiſtere coactus ſum, excidii Romani certior factus, dumque veſtrorum hominum literas perſcrutor, Paulum quendam Decanalem indigniſſimum vitæ exitum ſortitum, cujus cùm te perbellè conſcium putem, quiſnam hic fuerit obſecro nobis indices, nam & Granam, & Colotium video, ut alterum alterius auribus inſuſuraſſe animadverti, magnam utrumque literatorum carnificinam paraviſ-

raviſſe. Sed enim priuſquam Decanalis elabatur, detur nobis àb noſtris venia, ut quid ſuper eo dicturus es, audiamus. Sanè quidem cùm de literatis ſermo eſt, nullius ego libentius meminerim quàm Pauli Decanalis, qui quantæ fuerit eruditionis, nulli non innotuit. Is enim vix quintum, & vigeſimum ætatis annum attigerat, & præter obſolutiſſimam Latinarum, Græcarum, & Hebraicarum literarum cognitionem, diſciplinas etiam illas illuſtriores, Philoſophiam, Aſtrologiam, & Mathematicas reliquas artes, non primis, ut multi, labris deguſtaverat, ſed pleno fonte exhauſerat. Qui quidem, dum præſtanti labore Ptolomæi Geographiam non tam temporum, quàm imperitorum hominum injuria paſſim depravatam incolumitati priſtinæ reddere contendit, neque ſibi die, neque noctu parcit, tam utilem, & jucundam humanis ingeniis cognitionem brevi exhibiturus, ex nimia ſcribendi aſſiduitate, nixu, & perſeverantiâ, rupta *Paulus Decanalis.*

intra pectus vena ita sanguinem cæpit evomere, ut nullà Medicorum arte sisti posset. Tum ille fatalem instare diem inspiciens, id unum habuit præmaturæ mortis, & interceptæ in studiis gloriæ solatium, quod, rerum aliarum omnium contemptâ curâ, sacris initiatus, & in Augustinianorum Heremitarum claustra inclusus intra paucissimos dies, intaminatæ juvenis vitæ, integerrimum, pudicissimumque animum cælo reddidit. Ex iis autem, quos Patavii studiorum meorum comites habui, tres mihi præcipuè & ingenio, & probitate excellere visi sunt, quorum qui fuerit exitus, audietis. Nicolaus Angelicus Venetus, diligentissimam bonarum artium studiis operam navaverat. Nam & Philosophiam Patavii absolutissimè didicerat, neque ea contentus juris etiam peritiam acquisiverat, in eaque disciplina Romæ approbatus, laureâque ibi honestatus, in patriam ad fori negotia se contulerat. Sub primum appulsum patre vitâ functo, familiaribus, at-

Nicolaus Angelicus.

que

que iis quidem molestissimis est litibus infestatus, quibus dum variè distrahitur, accidit, ut sub primum noctis crepusculum tumultu ante ædium suarum fores excitato à percussoribus, quos adversarii summiserant, dum ædes ipse suas defensurus, in quas illi contendebant irrumpere, animosus juvenis stricto ense in viam usque mediam procedit, longè majori ex insidiis ingruente turba, cùm unus in tot sufficere non posset, multis hinc inde vulneribus laceratus, resecto demum transverso ictu fæmore miserabiliter occumberet. Ut verò, quæ recentissima sunt, commemorem, hujus & socius, & contubernalis Mattheus Albinus, & ipse Venetus, in arte medica peritissimus, ex qua locupletissimas divitias comparaverat, magnam adeptus auctoritatem tam ex ipsius artis scientia, quàm ex incomparabili, qua erat egregiè præditus integritate, ex uxore pudicissima admirandæ indolis filium susceperat, de quo cùm spem optimam concepisset, & ad bonas ar-

Mattheus Albinus.

tes idoneum comperiſſet, iſque ultra quàm puerilitatis anni ferre viderentur, profeciſſet, ſubitariâ in eum graſſante febri, acerbiſſimo elatus funere patrem in eam conjecit doloris vim, ut ex concepta inde mæſtitia paucis pòſt diebus, cùm dolori reſiſtere non poſſet, aſſiduèque ejus funeris cogitationi inhæreſceret, neque levari ægritudine pateretur, eâ demum oppreſſus, ipſe quoque perierit; noſque & amico optimo, & ingenioſo opere, de ratione ſuper ægrotantibus diſſerendi, quòd inchoaverat, privati, perpetuo affligemur. At, ne ab hoc diſcedam contubernio, Hieronymus Angeli Piſaurienſis magnâ apud nos celebritate Medici filius, & ipſe Medicus juvenili quamvis ætate peritiſſimus, qui cum Albino & alitus, & educatus, ſororem illi in matrimonium collocaverat, conſpectâ & ipſe cùm ſummo animi mœrore immaturâ nepotis morte, ſubſecutóq; recenti dilectiſſimi ſororii funere, vulnere hinc refricari, ac recrudeſcere viſo, uſque adeo cru-

Hieronymus Piſaurius.

cruciatus animi, & afflictus est, ut ex luctu, & mœrore contabescens, brevi ipse quoque conjunctissimum sororium subsecutus fuerit. Horum socius, & contubernalis Ioannes Campanius Chaneensis, familiaris meus, acutissimi juvenis ingenii, Venetiis, & Patavii bonis literis, & disciplinis operæ multum insumpserat, eratque & in Philosophicis, & in Medicinæ studiis optimè eruditus, sed juventutem omnem per omnes inopiæ difficultates traxerat, amicorum tantum liberalitate sustentatus, qui natum ad frugem optimam adolescentem fovere perseverabant. Is posteaquam Medicum profiteri cœpit, mirum est, quàm brevi ad magnas opes pervenerit. Triennio enim, quò apud Bituriges ab Italis mercatoribus conductus, eam artem exercuit, largissimè locupletatus erat, quod in Medico juvene rarissimè contingit. Atque ita re bene gestâ, dum Romam transmigrare parat, ut in hac luce hominum viveret, quasque sub incude habebat, rerum *Ioannes Campanius.*

naturalium quæstiones expoliret, secundum,& trigesimum natus annum atrocissimâ oppressus febri tam procul Italia, ut & ipse desideratus est, ita doctissima etiam ejus scripta interiere. Horum autem præceptor, & meus in primis Philosophiæ tyrociniis Bernardinus Camusius Albingauno patriâ, qui Philosophiam Venetiis, mox Patavii nobis adolescentibus docuit, & suâ, & discipulorum celebritate clarus, quo profitente, quæstiones eas asperiores Latinis verbis tractari posse experimento discebamus, cùm maturè nimis receptui cecinisset, medicinæque se penitus addidisset, & nomen, & fortunas amplas in patrio acquisierat solo. Ad hæc uxore supra quam Philosopho conveniebat formosa, & dote magna auctus, dum post tot exantlatos labores sperat otio aliquo per quietem frui, & aliqua ingenii, & eruditionis suæ monumenta posteris relinquere, rebellis conjugis operâ, ut fama est, à percussoribus quattuor multis & letha-

Bernardinus Camusius.

lethalibus vulneribus confossus est. Cumque diligenti curatione adhibita mortis jam periculum evasisse videretur, ab ea ipsa uxore veneno demum fertur extinctus. Et quoniam ad Medicos sermonis me series traxit, Andreas Mongajus Bellunensis repentino sublatus obitu studiosis potius omnibus, quàm sibi fuit incommodus. Ille enim, cùm diligentem Medicinæ operam dedisset, depravatis ubique Avicennæ codicibus offensus, Damascum usque profecturus ad antiquos ejus auctoris libros perquirendos pelagi tantum enavigavit, terrarum tantum peragravit. Ubi ea in urbe consedit, Arabica per summam industriam, & vigilantiam lingua optimè percepta tam utilis auctoris scripta omnia correxerat, multaque ad hanc ætatem incognita declararat, cùm à Senatu Veneto conductus Patavinæ est cathedræ præfectus, ut quam optimè callebat, artem edoceret. Paucis verò pòst mensibus à cœna, nulla male cujuspiam valetudinis molestia

Andreas Mongajus.

prætentatus subitario eventu in lectulum inclinatus expiravit.

Sed enim quanto tolerabilior est Mongaii mors, quòd senex, quòd honoratus, quòd dives, quòd sine morbi alicujus molestia, qui operibus quæ parturierat absolutis, vitâ cesserit; eò gravior est Iulii Doioni, item Bellunensis casus, qui juvenis, qui pestilentissimo morbi genere per aliquot dies vexatus, qui lucubrationibus in medicina pluribus quidem inchoatis, nullis autem absolutis, tunc nobis ereptus sit, cùm maximè patriæ ornamanto, familiæque suæ usui futurus erat. Is enim primo in Patauino gymnasio medicinam publicè professus, Venetorum deinde consulem honestissima conditione Aleppum usque secutus fuit; qua in urbe Turcici Imperii post Byzantium primario emporio per biennium commoratus, Tripolim ab altero Venetorum consule peste laborante accersitur; dum igitur eò cum duobus viæ sociis nocte propter æstivos calores magnis itineribus contendit, decimo

Iulius Doionus.

cimo

cimo ab urbe lapide hunc latrones ex occultis locis repentino impetu adoriuntur, alteróque comite ab iis interfecto, altero autem gravibus vulneribus confosso, ipse clavâ in capite, & humeris sæpius percussus, exanimis jacuit. Latrones verò tantis ictibus interemptum existimantes, illo omnibus vestibus, & quamplurimis aureis Venetis exspoliato, interiori tantùm tunicâ eidem relictâ, abierunt: ita verò crudeliter tractatus, vixque humi surgens post aliquod temporis spatium, multâ nocte in civitatem, unde discesserat, regressus est, ubi tandem brevi aëris benignitate convaluit. Nondum tamen triennio transacto satis locuples factus, iisque bonis contentus, quibus parentes suos, & numerosam familiam, decenter aleret, cùm Bellunum natale solum remeare meditaretur, subitâ pestis vi in illâ civitate sæviente, & quam multis sanaverat, eandem ipse quoque contactus, paucos post dies, tam immaturâ ætate, ab omnibus destitutus, miserabiliter

animam efflavit, patriamque, & parentes sui expectatione defraudavit. Infelix etiam est Marci Antonii Turranii interitus. Fuit is Hieronymi Veronensis viri clarissimi, qui Patavii per multos annos Medicinam magno omnium profectu docuerat, filius. Iuvenis dubio procul in omni disciplinarum genere longè ultra quam ætas ferret, eruditissimus, à primis adolescentiæ annis Patavii & ipse publicè professus, Dialecticam, Philosophiam, & Medicinam docuit. Turbulentissimis demum temporibus atrocissimi illius in Venetos belli, quod in eos Christianorum omnium Regum conjuratione gestum est, ut incommoda illa evitaret, & non apta jam studiis loca declinaret, Papiam accersitus maxima cum omnium admiratione, qui juvenis doctrinam, & eloquentiam commendabant, profitebatur. Cùm ecce iniquissima correptus febre circiter trigesimo vitæ anno primarius penè ætate sua Philosophus

M. Antonius Turranius.

losophus in humanis esse desiit.

Neque verò minorem in Ioanne Cotta Veronense jacturam fecerunt bonæ literæ. Iuvenis is multa rerum omnium cognitione egregius, disciplinarum nostrarum non ignarus, Mathematicarum optimè peritus. In condendo verò Poemate elegantiæ, & venustatis incomparabilis, quique antiquum illum leporem ætate nostra revocare cæperat. Is inquam, dum Viterbii apud Iulium Secundum magnis de rebus Orator agit, pestilenti oppressus febri in ipso ætatis flore defecit, scriptis ejus & hic, & illic magna ex parte dissipatis, ut neque posteritati, neque nomini suo prospicere potuerit. Vivet tamen, & doctissimorum omniũ testimonio celebratus iniquæ fortunæ invidiam superabit. Et Dantes Tertius Aliger Veronensis vir dubioprocul optimè litteratus, & in Latino condendo carmine benè elegans, & eruditus fortunam ipse quoque novercam expertus est. Quo enim

Ioannes Cotta.

Dantes Tertius Aliger.

tempore scripta sua cœperat in classes instruere, & immortalitati suæ viaticum comparare, in belli tempora incidit, quod universi orbis viribus contra Venetos Iulius Secundus Pont. Max. concitârat. Quo factum est, ut Veronâ à Barbaris captâ, ipse ne immani eorum feritati parere cogeretur, Mantuam voluntario exilio profugerit. Ibique rerum omnium angustiis oppressus, uxore & liberis ex opulentâ satis conditione in arctissimam egestatem, & miseriam conjectis, tum ætate jam gravis, & ad incommoda hujusmodi ferenda minùs adsuetus, gravi admodum valetudine diu excruciatus in eo exilio, perturbato, subversóque rerum omnium suarum ordine, calamitioso mortis genere vitam finiit. Tali mœrore contabuit & Hieronymus Bononius Tarvisinus, vir nisi fata eum tot calamitatibus afflixissent, ad magnam & ingenii, & eruditionis laudem natus, sive rerum antiquarum, quibus valde oblectabatur, cognitione præstaret, sive

Hieronymus Bononius.

non

non inelegans carmen cuderet, ſive aliorum ingenia benigniſſimus excitaret. Is tamen per viginti & amplius annos tabe totius corporis computreſcens, filiorum aliquot inprimis ſurditatem, mox & deſipientiam expertus, ſuperveniente bellorum tempeſtate, vitam extra patriam in magna rerum omnium perturbatione dereliquit. Ita & Iacobus Paganus Bellunenſis, & generis nobilitate inſignis, & literatura non incelebris, multis apud magiſtratus Venetos honoribus perfunctus, quo tempore numeroſæ prolis rectè, & ingenuè inſtitutæ, educatæ, & eruditæ ſolatio frui debebat, in turbulentiſſima Germanici contra Venetos belli tempora incidit, quorum violentiâ patriâ extorris factus, dum barbarorũ ſævitiam quantò poteſt ſtudiò declinat, voluntarius exul Venetiis omnium rerum incommodis afflictus periit. Fuit & Hieronymus Donatus Patricius noſter nullius ignarus doctrinæ, Poeta, Orator, Philoſophus, Theologus, Mathematicuſque

Iacobus Paganus.

Hieronymus Donatus.

cusque peregregius, tantâ semper rei familiaris molestiâ, & domesticorum ad jussa rebellium curâ, sollicitudineque inquietatus est, ut nisi curas litterarum solatio levasset, nemo unquam eo miserior futurus fuerit. Is posteaquam diuturno labore ferocissimum Iulii Secundi animum in Venetos exulceratum per intolerabilem patientiam hic Orator pervicerat, prostratæque jam patriæ subsidium, & respirationem comparaverat, eo ipso die, quo fædus cum Iulio sanxerat in rapidissimam lapsus febrim, brevique inde extinctus, subsecutam patriæ suæ, quam de pertinacissimæ fortunæ manibus extorserat, felicitatem videre non potuit. Scripta ejus innumera ad immortalitatem elucubrata, quod eruditis indignissimum est ærumnarum genus, paucissimis admodum exceptis, quæ vivens ediderat, adhuc in tenebris jacent occultata. Sed hi forsan communia cum multis passi videantur, neque fortè ærumnosis adnumerandi fuerint, veluti calami-

lamitosissima Gabrielis Zerbi Veronensis Medici mors, quæ nulla multis ab hinc annis neque immanior, neque crudelior accidit. Fuit is in Patavino Gymnasio professor valde celebris, cujus promptissimum ingenium, & intrepida ob doctrinam confidentia Romanis etiam vestris tunc innotuit, cùm in frequentissimo Philosophorum, Theologorumq; conventu, ubi de re valde seria agebatur, ausus est Sixto Pontifici Max. disputanti imperitiam objectare, quâ ille offensus intemperantiâ, quòd majestatem suam ita contemptui habuisset, erat in hominem graviter animadversurus. Sed enim Pontificis cognito consilio clam statim urbe aufugit, Pataviique mox per annos multos professus est. Accidit autem, ut Scander Turcarum Regis Primipilaris vir gravissima disenteria laboraret, quæsieritque per cognitissimum sibi hominem Andream Gritteum, qui nunc Princeps noster est, ut Medicus ex Italia ad se quam primùm mitteretur, ingentia itineris, laborum, *Gabriel Zerbus.*

&

& curæ præmia reportaturus. Suscepit provinciam Zerbus, & immensum auri pondus spe vorans, ad Scanderem proficiscitur, secumque filiolum adhuc impubem adducit. Curat Principem hunc Zerbus diligenter, & pristinæ reddit incolumitati, donatur mox auro multo, vestibus, & gemmis, & argenteis pateris, & carohæsiis, aliâque supellectili locupletatur, ut si domum ea omnia asportare licuisset, unumquemque Europæ Regem instrumento fuerit provocaturus. Benè autem res acta erat, fatebatúrque Princeps & vitam, & salutem sibi hominis hujus curatione partam, acceptísque ab eo de reliquæ vitæ ratione præceptis, commeatum dederat. Ille jumentis oneratis ad finitimum quoddam Turcarum castellum, unde in Dalmatiam diverteret, se recipit, pauculósque ibi dies moratur, dum præsidium itineris ex Christiani nominis hominibus accersitur, quæ omnia pacatissimè, & fide utrinque datâ acceptâ transigebantur. Accidit autem, ut

ut Scander præceptorum immemor, & naturâ ipsâ minimè continens, dum libidinem suam explere pergit, in graviorem recideret ægrotationem, qua brevissimo temporis spaciolo consumptus interiit. Filii, ut in preciosa illa munera, quæ pater Zerbo dederat, invaderent, temporarium venenum à Medico patri datum calumniantes, percussores expeditissimos immiserunt, qui fugientem, ut ajebant, è fuga retraherent. Illi captum Zerbum, & unà filium adolescentem indicta causa eo supplicii genere affecerunt, ut primum immeritissimum filium ante patris oculos inter duas ex ligno tabulas inclusum, serrâ mediũ dissecarent, mox ipsum quoque tormento eodem atrocissimo trucidarent. Exhorruerunt ad hanc barbarorum immanitatem omnium animi, cunctique veluti stupore quodam attoniti conticuerant, cùm demum Colotius ita silentium rupit. Gravissimum est, non inficior, in exilio, & egestate laborantem morbo etiam absumi. *Colotius.*

Miser-

Miserrimum longæ alicujus valetudinis incommodo cruciari; Infelicissimum trucidari; sed eorum ego sortem omnium teterrimam, & ærumnosissimam existimo, qui se tam miseros judicarunt, ut sponte sibimet manus injicerent. In reliquis enim ærumnis, quamdiu sperare licet, spes adfulget aliqua, quæ quidem ægritudinem, aut fortunæ sævitiam leniat, in animo verò sponte mori destinato nulla neque spes, neque alterius consolationis ratio locum habet. Atque ne ullum calamitatis genus à literatis absit, hoc, ut est omnium atrocissimum, ita frequentius in hujusmodi genus hominum debacchatur. Sic Demosthenes, sic Cato, sic apud veteres clari plerique viri vitam finiere, quod illis tamen vel laudi, vel saluti attributum est, & fortiter periisse dicti: nobis, qui sanctiùs instituti sumus, nihil æquè pernitiosum existimatur. Quòd si rerum summa in hominum opinione consistit, illi nimirum omnium ærumnosissimi, qui suas sibimet invisas
ani-

animas projecere. Verùm audite obſecro, an ulli noſtro tempore fuerint, qui tantum calamitatis animo conciperent, ut non aliâ ratione illi obviam iri poſſe putarent, niſi manus ſibi violentiſſimas inferrent. M. Caballinus Anconitanus, ſummâ doctrinâ, ſummoque judicio vir, ita temperatis, moderatiſque moribus ſemper fuerat, ut nihil eo probius, neque ſincerius haberetur. Integerrimæ ad hæc bonitatis, & erga eruditos omnes amorabundus, magnam & humanitatis, & feſtivitatis laudem reportaverat. Is tamen, dum apud Cardinalem M. Cornelium à ſecretis vitam agit honoratiſſimam, in maniam neſcio quam, quòd cauſâ quâdam deciderat, in qua ſecunda omnia ſibi propoſuerat, illapſus, ſub idque tempus grandi pecuniæ depoſito à magni nominis amico per inficiationem indigniſſimè defraudatus, in conclave ſuum ſponte incluſus, iniquiſſimas ſibi manus intulit. Foribus enim poſt aliquod temporis intervallum, quo non prodibat

M. Caballinus Anconitanus.

dibat ad officia,perfractis,repertus est à necessariis humi jacens, prælongo gladio per medium pectus adacto, dum hesterno sanguine totum cubiculi pavimentum nataret. Visa tamen hæc lues Florentiæ magis, quàm alibi vigere. Tres siquidem memorantur literati viri, ejus urbis cives, qui tali perpulsi insania semetipsos suffocarint. Ex quibus

Laurentius Laurentianus.

Laurentius Laurentianus magnæ celebritatis est, quo non elegantior quisquam Philosophiæ studia à Ciceronianis temporibus ad hæc usque sæcula interpretari aggressus est, Græcè, Latinéque nimirum eruditissimus. Dum autem is Commentariis in Aristotelem Latino idiomate omni summotâ barbarie incumbit elucubrandis, parsque eorum jam edita, pars edenda procuditur, repentino nescio quo furore raptus, in profundum aquæ puteum semet ipse præcipitem dedit, seque vitâ, & studiosos omnes expectatione, quamque de homine spem conceperant, frustratus est.

Petrus Leon.

Petrus autem Leon & ipse Florenti-

rentinus artis medicæ peritissimus, & in literis politioribus non mediocriter excultus, variarúmque rerum cognitione nobilis in tanta disciplinarum peritia, adversæ sortis inclementiam evitare non potuit; furore enim quodam correptus, sponte in altissimæ aquæ puteum desiliit, atque ita genere mortis miserrimo, & viro, præsertim Philosopho, indignissimo periit. Ita & Ioannes Baptista Albinus Bernardi Florentini viri filius legum peritia, & aliarum disciplinarum studiis nobilitatus, ob eaque Apostolicæ Cancellariæ Rector adhibitus ætate adhuc florente, ut qui vix quintum & trigesimum annum explesset, summâ modestiâ, atque etiam non vulgari prudentiâ habitus, erga omnes verò inprimis officiosissimus, eò is adactus est, casu nescio quo, ut quodam die planè mane se in altam putei domestici voraginem immiserit, cúmque funi, scitulæque mox adhæsisset, quasi facti pœnitens, supervenientibus fratribus, qui à servis excitati fuerant, opémquæ

Io. Baptista Albinus.

e fferre

afferre conantibus, ipse fune derelicto sponte se in altissimam aquam suffocavit.

De fenestris aut se projecere Franciscus Fortunius, Iulianus Camers, & Ioannes Valdesius, hic amoris vi superatus, ille prædonũ, qui Romam diripiebant, timore impulsus, alius qua de causa mente captus ignoratur. Nam cùm Franciscus Fortunius Anconitanæ civitatis Prætor esset, quod munus honestissimè, sapiẽtissimèq;, ut Anconitani testantur, exequebatur repente repertus est in Prætoria platea de palatii fenestris lapsus, ignorato auctore, cùm tamẽ Anconitani prædicent eum furore quodam concitum sponte sese dedisse præcipitem. Fuit is jurisconsultus optimè eruditus, Latinis literis admodum expolitus, ut scilicet M. Antonii Sabellici discipulum agnosceres. Iulianus autem Camers Grammaticus, qui Romæ annos multos publicè professus fuerat, ab Leone Decimo instituendo Innocentio Cardinali Cibæo adhibitus. Id primum, dum vive-

Franciscus Fortunius.

Iulianus Camers.

viveret, infeliciſſimum duxit, quod in honoribus, quos mirificè affectabat, nulla unquam ejus habita ratio. Demum oppreſſâ ab Hiſpanis, Germaniſque Roma, dum palatium diripitur, ubi is habitabat, aliquos ex familia per teſtes arripi, & ea parte adalligatos ſublimes in ſupplicium, & abſconditi auri quæſtionem, vexari cùm conſpexiſſet, ipſe veritus ne talia pateretur, cui etiam graviora, niſi aurum promeret, minitabantur, cùm nullum aliud in rebus tam ſubitis, tamque anguſtis conſilium appareret, de altiſſima feneſtra in ſilicatam aream ſaltu ſe præcipitem dedit, corporeque univerſo ſilicibus miſerabiliter adliſo, tam duro exitio ſervituti, & cruciatibus illis mortem antepoſuit. Neque minus miſerabili de cauſa ſemetipſum interfecit Ioannes Valdeſius natione Hiſpanus, qui Romæ per literas, & induſtriam, & magnorum Principum gratiam ad magnas divitias evectus, multis apud nos officiis, id certi cenſus nomen Romæ in honore

Ioannes Valdeſius.

honore habetur, clarus habebatur, Iuvenis quidem elegans, & formosissimi corporis proceritate insignis. Is, uti gens ea valde mulierosa est, puellæ cujusdam, & formâ quidem, & pudicitiâ nobilis, sed M. Antonii Alterii, viri Senatorii, patris ejus celebritare longè insignioris, amore correptus est, cúmque in dies virtus ejus fæminæ clarior elucesceret; ille morem amori suo gesturus, dat fidem uxorem sibi fore hanc: eisque solemni desponsione puella dedicatur. Paulò pòst olfecit pater sponsum sacris olim initiatum, neque ullum esse posse nuptiis locum, in summam adductus sollicitudinem, cùm & sibi, & filiæ illusum per summam ignominiam videret, multis, & magnis, ut par erat, molestiis afflictus, rem defert ad Leonardum Cardinalem Roboreum, qui tunc absente Iulio Romæ Legatus erat, magis ut ab eo consilium caperet, quàm ut injuriam ulcisci meditaretur. Comprenditur Leonardi jussu Valdesius, & in Hadriani molem capitis reus includitur. Ille tam

amore

amore perditus, quàm vitæ periculo perterrefactus abdicaturum se sacerdotio, si per summum Pontificem liceat, & puellam vel indotatam ducturum pollicetur. Atque ita sponsoribus, vadibusque datis ea conditione dimittitur. Interim dum ejus veniæ diploma à Julio Pontifice, qui tunc Ravennæ consederat, exspectatur, Valdesius neque libenter sacerdotiis, quæ opulenta erant, abdicare cogitat, neque perferre se amorem, etiam si impunè liceat, ulterius sperat. Igitur cùm id consilii se cepisse videret, quod non facilè poterat explicare, graviore ob id dolore affectus, quòd pudicissimæ fæminæ famam, & fortunam omnem everterat, si repudii nuntium remisisset, magnis excruciatus sollicitudinibus, misericordiaque & pudore confectus, ut erat æstivus dies, turriculam quandam ad prospectum super ædium culmen excitatam distinctus adhuc ascendit, quasi matutinalem auram strictiorem animi gratiâ captaturus, servuloque mox negotii certi

 nomi-

nomine ablegato, nullam aliam ratione nactus, qua se turbulentissimis miseriis explicaret, & dulcissimæ sponsæ famæ, nominique prospiceret, ex editissimo eo loco in viam mediam sese præcipitem dedit, quo ita totis ossibus colliso, & statim exanimato, Alterii filia re perceptâ, ipsa quoque sponsi desiderio sibimet manum inferre tentavit; sed diligenti familiarium observatione prohibita, custoditaque, posteaquam tempore dolor aliquantulum mitigatus est, maritalem perosa vitam, perpetuo victura cælibatu vestalem induit; Valdesius totius Romæ luctu deploratus est.

Franciscus Priulus. Verùm omnes mortis, & fati acerbitates excessisse, & quicquid unquam truculentiæ fuit, exuperasse mihi videtur Francisci Priuli exitus infelicissimus. Juvenis is ex patriciatu vestro, Contarene, tuusque forsan condiscipulus, Romæ etiam non ignobilis, qui bonarum disciplinarum studiis eruditus, Astrologiam inprimis adamaverat, multaque ejus scientiæ arcana in mortalium usum

uſum revelaverat, Auguſtino Gyſio, Senenſi viro, divitiarum opulentia claro, ſummo opere tam ob nobilitatem generis, quàm ob doctrinam, & elegantiſſimos mores carus. Ante omnia verò Leoni Decimo Pont. Max. acceptiſſimus, qui quidem Princeps & doctrina, & judicio ſummus dicere ſolitus erat, Aſtrologiam olim extinctam in uno demum Priulo revixiſſe. Ita in eo, quem de ejus geneſi conſcripſerat, libro abditiſſima quæque anteactæ ætatis, & uni ipſi cognita Principi explicuerat; quæque incumberent, quæque futura eſſent, ad unguem, ut eventus poſtmodum comprobavit, in ſingulos ferè dies prædixerat. Quare Pontifex jam de erigendo eo meditabatur. Accidit verò, ut ab Gyſio ad Aluminis fodinas viſendas adduceretur juvenis infeliciſſimus, ubi ſtatuerat ſeſe aliquantulum exhilarare. Itaque dum venationes, dum aucupatus, dum retia, caneſque procurantur, dieſque totâ domo geniales inſtituuntur, neſcio quis furor Priulum occu-
 pavit,

pavit, ut de consciscenda sibi voluntariâ morte consilium caperet, atque haud ita multò post occasione oblata è gestatione quadam declinata turba in nemus se proximum abdidit, nullosque ibi nactus arbitros in aggeris præalti lacunam sese præcipitem dedit. Fefellit juvenem altitudo aquæ, quæ vix semipedem adsurgebat, cumque non idonea ad suffocandum esset, à superveniente famulo, qui statim subsecutus fuerat, ex ea volutatione exemptus est. Revertuntur vespertino domum, magnoque interim accenso igne, dum servus huc illuc dimittitur, satagitque, Priulus tempore, quo servum nõ adesse putabat, observato, in ignẽ se superinjecit, ad strepitũ recurrit servus, sollicitoqne studio dominũ sustollit. Causatur illi nervorum infirmitas, & quidã quasi stupor, quem ex lapsu in aquam contraxit. Servus nihil cunctandum ratus omnia hæc Gysio renunciat. Custodiendũ diligenter Gysius imperat, leniter tamẽ habendũ, ne furor exasperetur. Adsunt

ſunt igitur cuſtodes ſub colludendi, confabulandique ſpecie, ſummoventurq; illa omnia, quæ ſæviendi occaſionem præbere poterant; ille tamen expectato tempore, quo furoris ſui ſuſpicionem ceſſare animadverterat, ſeque jam negligentiùs cuſtodiri, ſtabulum ingreſſus quaſi mulam viſurus ſuam, ibique nullo cuſtodum invento, conjectis in parietem oculis acutiſſimi mucronis ſtylum conſpicit, eoque ſtatim arrepto aciem in guttur ipſe ſuum dirigit, ſeque quanto poteſt conatu ejugulare contendit. Diligentiſſimus ejus famulus, qui negotioli cauſa ablegatus fuerat, ubi ad ſtabulum deſcendiſſe dominum accepit, eo præcepti curſu provolans, videt hunc crudeliſſimo eo conatu ſibi manus injeciſſe, inſilit ſtatim in ejus brachium, dereptoq; ſtylo, eoq; procul abjecto, ut valentibus erat viribus, mediũ complectitur, contentumque foras trahit, & in conclave perducit. Collocatur hic in lecto Priulus, arceſſuntur Medici, curatur diligenter. Nunquam in-

de abſcedit Gyſius, quin aliquem è primoribus amicis obſervatorem relinquat, ne quid is ulterius ineptiarum faceret. Simulaverat iterum Priulus reſipiſcentiam, & alioqui mori deſtinatus, hilari omnes compellabat fronte, dictorum, factorumque memor, nulli de inſania ſua ſuſpicionem vel minimam relinquebat. Jam vulnus coiverat, jam ſurgebat è lecto liber, jam ludebat, jam cum omnibus feſtiviſſimè jocabatur. Jam ſodalibus, jam deambulationibus delectari videbatur. Quodam igitur die, qui feſtus erat, Gyſius mane ad lectum adeſt, Priulum ut habeat, percontatur. Ex voto ille reſpondit. Interrogat Gyſius, an velit ſecum ad proximam ædiculam, ejus diei feſti cauſa, rei ſacræ interfuturus accedere; quo non contanter promittente, hortatur Gyſius, lectulo ſurgat, ſeque adornet. Bene eſt, inquit Priulus, jamiam inſtructus adero; & tunc famulo innuit, ut lineam tunicam interiorem concalefactam afferat. Abit Gyſius his

inſpe-

inſpectis, ut qui nihil ulterius mali ſuſpicaretur. Dum verò famulus induſium alio cubiculo calefaciendum curat, Priulus tempus id nactus, quo cubiculo omnes exceſſerant, pernici ſaltu in feneſtram ſeſe proripuit; deque ea, quæ loco ſatis edito erat, ſe præcipitem miſit; confractaque tota dorſi ſpina, ſemianimus jacuit cũ mœrore, & lamentatione omniũ, qui priorem modeſtiam, & ætatem juvenis miſerabantur; nondum enim octavum, & vigeſimum annum exceſſerat. Sublatus inde, & in lecticam impoſitus, adhibitis cuſtodiis Romam à Gyſio ſtatim aſportari jubetur: nullum curandi officium intermittitur, cùm tamen vel ita confractus curationi pertinaciſſimè reluctaretur, ut qui mori omnino deſtinaverat. Sub id tempus conjunctiſſimus illi condiſcipulus Pierius Valerianus noſter, qui rei fidem faciet, peregrè advenerat, amicumque ſtatim ſalutandi cauſa inviſerat, comperit inter medicorum manus deſtinatiſſime, quod poterat, omnibus ad-

versantem, nullumque remedii genus admittentem. Pierius quid actum esset, edoctus, blandis eum verbis alloquitur, indignissimum casum longè aliter ac erat, ut suspicionem elevaret, audisse se, statimque accurrisse, velle se in officio esse, neque amicum talem derelinquere ullo modo posse. Bono animo esse jubet, multaque de Pontificis erga eum benevolentiâ, quæ nuper audisset, pollicetur, quæque ad hoc apta videbantur, omnia commiscitur. Movetur Priulus amici, à quo se unice coli noverat, præsentiâ, & obligari fracta ossa, nervos distrahi, torqueri, componi, & acerbissimi doloris contrectationes constanter; & sine ullo prorsus clamore tolerat, perpetiturq; Nunquam tamen neque Pierius, neque Ferdinandus Siculus Leonis Decimi Medicus, neque necessariorum quispiam pervincere potuerunt etiam adactis intra dentium claustra scalpris, ut Priulus cibum capere, aut vi immissum continere vellet. Atque ita cùm nihil illi quicquã morte delibe-

liberatiùs esset, qui neque aquis, neque igne, neque ferro, neque altissimâ præcipitatione extingui potuerat, pertinacissimâ quinque dierum inediâ consumptus inter unius Pierij lacrymantis ulnas expiravit. Obriguerant ad Colotij dictionem, factique hujus atrocitatem omnium animi, conversique ad Pierium, & Melinus, & plerique alii, qui casu convenerant, an ita res gesta esset, sciscitabantur. Ea vera nimiũ fuisse Pierio cum lachrymis affirmante venit ab Augustino Cardinale Triultio puer, qui Granam magni negotii causa accerseret. Tabellarium enim ex Galliis expiditissimis itineribus advenisse. Quo accepto surrexit Grana, & cum Melinus, fraudatum se diceret expectatione, quod polliciti erant pleraque à Contareno sapienter super his disputata recitare. Erit inquit Grana cras, aut perendie conveniendi locus, neque enim tam procul habitamus, ut non unaquaque hora simul esse possimus. Quin potiùs *Pier.* inquam ego, mi Grana, tuque

mi Coloti diem statuimus, quo iterum conveniamus. Nam ego quoque mirifice cupio, quæ fuerit sermonum hujusmodi catastrophè, percipere, & si vestro cum commodo fieri potest, hic potiùs apud Melinum congressus fiat; apud quem continuum ego biduum sum commoraturus, dum mihi cubiculum apud Principem adornatur, & ut instrumentum meum, & bibliothecam, quam hic reliqueram, recensere possim. Placuit & Granæ, & Colotio, apud Melinum conveniri, dictaque dies, tempusque pomeridianis horis in crastinum.

Primi Libri finis.

IOAN-

IOANNIS PIERII VALERIANI, DE LITERATORUM INFELICITATE,

Liber Secundus.

POSTERO igitur die cùm horâ constitutâ omnes convenissemus: nam Colotius apud Granã pranderat, ego apud Melinum remanseram; intervenerunt etiam viri duo, nimirum lepidissimi, Thomas Petrosantius, & Io. Mar. Cathaneus, qui nos eo die plurimum quæsierant, & apud Melinum esse, tandem olfactu veluti quodam investigaverant. Et quoniam ambulasse ex frequentiore anhelitu videbantur, salute data atque accepta, quamprimùm sedere jussi sunt. Melinus, qui sollicitos eos animadvertebat, & quasi novi aliquid dicturos augurabatur, nihil contatus, quid vos inquit amici optimi tam anxii, retenti-

que videmini, num quidnam affertis novi? Utinam inquit Petrosantius nihil hodiè afferrem novi, aut quod nuper ex Galliis allatum est, vanum mendaxque nuntium deprehenderetur. Admirati omnes, quonam evasura esset ejus oratio, in eum inspiciẽtes sermonis incepti finem expectabamus, ille tamen ne verbum quidem ulterius addebat; instamus omnes, & quidquid tandem haberet, ne nos diutius celaret, flagitamus. Tristissimum, inquit ille, nuntium vobis affero summum ætate nostrâ ingenio, optimâque doctrinâ, & incomparabili eloquentiâ virum, Andream Navagerium in Galliâ defunctum. Ad hæc Grana. Ecqua tibi nuntii hujus fides? Nam & nos de gravissimâ hominis valetudine, deque abjectâ salutis spe heri literas acceperamus, eâque de causa à Mæcenate meo Priultio vespere accersitus, ut conventum nostrum subitò dissolueremus, in causâ fui. Verum illæ ad nos literæ, depositum quidem Navagerium, nondum tamen ex-

tinctum

tinctum admonebant; datæ autem erant literæ à fundulo 3. Nonas Majas. Quare, nisi quid certiùs afferatur, non est ut in animum despondeamus, quamdiu enim spiritus inest corpori, sperare de salute licet. Verùm quas tu vidisti literas, quo die datæ sunt? PETROSAN. Extinctus verò nimium est Navagerius noster, atque etiam elatus, ut nunc nuper tabellarius Regius, cui antiqua est cum domesticis meis consuetudo, mihi narravit, & efferri hominem suis ipsemet oculis vespertinis horis.... Maii... Galliæ oppido, ubi tunc Rex morabatur, inspexisse asseverat. Tum Colotius alto cum gemitu, Hoc unum nostræ inquit, aberat calamitati, hoc reliquum erat bonis literis infortunium, ut postquam Hispania nobis Castilionem ademerat, Gallia insuper Navagerium invideret, siccine demum fata perseveranti odio literas insequuntur, & veluti reliquum Italiæ desolarunt, has etiam penitus extinguere constituerunt? Traxerat quidem omnes

nes animos in mœstitiam Navagerii desiderium. Verùm ubi Colotius Castilionem superaddidit, ita omnes ingemiscere, affligique cœpimus, ac si totidem fratres, aut parentes coràm extinctos intueremur. At quoniam, inquit Colotius, nihil jam suave de literatis expectamus, posteaquam hoc veluti auctarium additum est, rectè sermonem, quem heri occœperamus vel hoc uno de nuntio continuandum censeo. Quem obsecro sermonem inquit Cathaneus? COLOTIUS. Literatorum calamitates, indignosque exitus, & miserabilem penè omnium vicem dolueramus, quasique defleramus Gymnasiorum, atque Parnassi vastitatem. CATH. Tristissimum quidem argumentum. Sed quo nullum uberiùs, neque copiosiùs multis abhinc annis extitit. Sed quorum hominum obsecro memineratis? COLOTIUS. Longum esset eos nunc repetendo recensere, sed audies tamen ubi voles ex quovis nostrûm. Nunc quia institutum heri fuit, ut in hanc

hanc arenam plerosque alios exhiberemus, tu si potes, quietus, & sedens ausculta, nos sermonem nostrum continuabimus. CATH. Ego verò maximè possum quiescere, neque quicquam mihi gratiùs accidere potest, quàm tales viros, qui loquantur auscultare; omnes enim vos ob virtutem, & literas inprimis veneror, & observo. COLOTIUS. Literatissimus scilicet omnes, qui studiis iisdem delectantur, non ut plerique obliquâ invidiâ persequeris, sed tota animi sinceritate diligis: conversusque ad Granam, & Melinum, multa inquit heri de literatorum infelicitate exempla recitata sunt, quæ tu Grana, quæ Contarenus, quæ Pollio noster, memoriter enarraverunt; sed eorum me omnium maximè funera commoverunt, qui, ante diem desiderati, spem, quam de illis optimam conceperamus, explere fatorum invidiâ nequiverunt. Non solùm enim in his voluptas ea nobis intercepta videtur, quã ex eorum ingenio, & literis aucupabamur; Sed eorum etiã caussã dolen-

dolendum eſt, quòd in eos fortunam maximè ſæviſſe judicamus, quia vix in lucem prodire eos incipientes oppreſſerit è veſtigio. Nam qui ætate jam provectâ extincti ſunt, vel aliqua ſuorum ſtudiorum monumenta reliquerunt, vel ſibi & muſis tantum vixerunt. Quorum autem extant ſcripta, ii nequaquam eſſe deſierunt, perq; hominum ora volitantes vivunt, victuriq; ſunt, dum erunt diſciplinæ, dum Capitolii immobile ſaxum ſtabit. In illis verò, qui nihil ſcripſere, neq; ſcripturi fuerant, qui, uti facetè, qui mos eſt hominis, Jovius noſter dicere ſolebat, ſemina intra renes præmortua ſecum extulerunt, parum jacturæ fecimus, quamvis jucunda alioquin eorum conſuetudine privati doleamus. Cæterum quos ad lætiſſimam frugẽ perventuros perſuaſum habebebamus, quorumq; fæcunditatem ab ineunte ætate largiſſimam intuebamur, eos meritò miſeramur. Quare quòd ita Decanalis obitum immaturum Contarenus ingemuerit, & aliorũ juvenum vicẽ deplorarit, non indignum

dignum

dignum humanitate suâ fecit. At cur nos Romanos nostros ex hoc albo summoveamus, cùm miserrima tot exempla, atq; ea quidem recentia ante oculos obversentur ? Eos autem nullâ invidiâ Romanos appello, qui & Romæ nati sunt, & qui aliunde huc profecti apud nos, musasque nostras versati communem hanc sibi patriam delegerunt. Igitur si Paulus Decanalis tantæ omnium expectationi præreptus, summum sui reliquit desiderium, meo quidem judicio Bandinus Prolemenus Senensis non minori literatos omnes dolore affecit, qui juvenis admodum Græcis, Latinis, & Hebraicis etiam literis eruditissimus, Mathematicarum cognitione nobilis, stylo ad omnes animi cogitationes explicandas valdè elegans, per studiorum hujusmodi assiduitatem, laboresque, & vigilias in eam incidit valetudinem, quo ex intermissis exercitationibus acciderat; quâ cùm gravissimè complusculos dies ægrotasset, ante trigesimũ ætatis annum ademptus

Bandinus Prolemenus.

&

& Lactantium germanum fratrẽ, ipsum quoque eruditissimum, acerbissima in solitudine, & tam Senensem, quàm Romanam Academiam, magno in sui desiderio, perpetuoque mœrore dereliquit. Inter Romanos autem paucis antè annis non ignobilis fuit Nicolaus Valla, summæ juvenis eruditionis, Græcis, Latinisque literis apprimè doctus; qui quidem adolescens admodum ad Homeri sublimitatem eleganti Latini carminis facilitate cœperat aspirare. Is tamen nondum alterum à vigesimo egressus annum, fati quadam inclementia, eruditorum omnium spei surreptus est. Proximis autem annis Bartolomeus Tardolus, Lucæ Medici Camertis filius, eò processerat eruditionis, ut inter Academiæ Romanæ adolescentes, sive prorsam scriberet, sive carmen fingeret, sive inter Philosophos subtiliter disputaret, admirationi omnibus esset, nihilque de eo non summum, si fata eum ulterius esse permisissent, unusquisque sibi polliceretur.

Nicolaus Valla.

Bartolomeus Tardolus.

tur. Hic tamen tam probus, tam ſtudioſus, tam acutus juvenis, altero à vigeſimo anno iniquiſſima febri correptus, æternum ſui reliquit deſiderinm. At Laomedon hujus germanus frater, longè minor natu, per fratris ſtudia ſucceſſerat, ingenio, & eruditione ſummus ipſe quoque brevi futurus, niſi dum bonarum artium ſtudiis operam dabat, peſtilentiâ, quæ Romæ deſolationem ſubſecuta eſt, interceptus eſſet, non tam ille quidem Poetis, quàm etiam Juriſconſultis, in quorum caſtra commigraverat, aſſiduè deſiderandus. Horum autem pater Lucas Tardolus, honeſta conditione vir, in arte Medica celebris, & ob integritatem, & ſuaviſſimos mores non vulgarem apud omnes gratiam adeptus, quot, & quantis miſeriarum caſibus, quot iniquæ fortunæ telis impetitus, quàm miſero demum mortis genere ſublatus? Nam ut acerbiſſimum Bartolomei filii funus, & incommoda alia, ærumnaſque toto vitæ curſu exantlatas diſſimulem. Quid illa tam atrox

Laomedon Tardolus.

atrox calamitas, quæ repentè Romam oppressit, quæ unà cum plerisque aliis hunc quoq; cũ universâ familiâ delevit? Invadentes enim in ejus domum Hispani, cùm fortunas omnes diripuissent, mox ad familiarium omnium corpora torquenda conversi sunt, ut, si qua occultata essent proferrentur, nulloque in domo & parcâ, & minimè locuplete, auro, argentove reperto, ad senem excruciandum aggressi sunt, eumque ad putei trocleam, fune manibus post terga revinctis adalligatum, cùm sursum, deorsumque jactatum inclementissimè torquerent, accidit, ut vel troclea, vel funis abrumperetur, atque ita senex infelicissimus in puteum corruens ea est aqua suffocatus, uxor & filii tenerioris ætatis summâ in mendicitate derelicti, quanquam Hispani, ut invidiam declinent, Lucam ajunt variis tormentorum generibus excruciatum, cùm eis tolerandis impar esset, sponte se in puteum immisisse, atque ita morte voluntaria se ab Hispanorum crudeli-

tate

tate vindicasse. Suâ quoque infelicitate oppressus est Franciscus Palmerius Rom. civis, vir optimè literatus, & Philosophiæ studiis clarus, utpotè qui & Pisis, & Romæ, ea publicè professus erat, ambiguumque faciebat, utrum magis eruditione, an eloquentiâ præstaret. Is, cùm apud clarissimum Cardinalem Nicolaum Rodulphum in honore haberetur, triduo antequam Hispani, Germanique Romam insidiis occupassent, urbe excesserat, ærumnosissimamque illam calamitatem casu evitaverat, beneque secum actum arbitrabatur, quòd licet fortunas suas omnes dissipatas intelligeret, illarum tamen miseriarum spectator non affuisset, & in atrocissima captivitatis idcommoda non incidisset. Vix tamen anno elapso, cùm ad urbem veterem Pontifice Maximo jam ex Hispanorum captivitate elapso ad officia rediisset, missus ab eo ad Ioannem Baptistam Sabellum, ut discordias inter eum & Cæsarinos Romæ Proceres olim obortas componeret, re confecta,

Franciscus Palmerius.

fecta, commeatuque ab eo accepto Principe, medio in itinere ita evanuit, ut neque ejus, neque comitum fama, nuntiusve ullus unquam amplius apparuerit. Immatura verò Joannis Francisci Furnii, viri Mutinensis, sodalis nostri jucundissimi, mors quantæ literatis omnibus accerbitati fuit? Erat is juvenis Philosophiæ scientissimus, mox & Græcas, & Latinas politiores literas severioribus illis studiis adjunxerat, ad hæc gerendis rebus non ineptus, Clarissimi Principis Herculis Gonsagæ, Cardinalis Mantuani, domum universam integerrimè regebat, tantoque illi splendori erat, ut, cùm multa essent, quæ Herculem summo opere commendarent, ex nulla tamen re propemodum majorem consequeretur adoream, quàm quòd Furnium seligere novisset, qui & adolescentiam, & res suas omnes tam sanctè, tamque sapienter moderaretur. Is autem Cardinalem suum secutus, qui se ad Pontificem ex hostium manibus elapsum officii causa contulerat, ur-

Ioannes Franciscus Furnius.

be

be veteri in graviſſimam incidit valetudinem; qua brevi conſumptus, urbem eam tam excellentis juvenis morte infamem fecit. Quod verò paulò ante dicebamus univerſam Tardolorum familiam everſam, quòd pater unà cum filiis literarum ſtudiis oblectati eſſent, meminiſſe alteriùs fecit, quæ non minori clade afflicta eſt. Demetrius enim Chalcondiles, cui Græcæ literæ ætate noſtra ab interitu quodammodo vindicatæ, quòd nunc vigeant, debere fatentur, quot ærumnarum eventis oppreſſus, miſerabilem ſemper vitam egit? utque exilium, & patriam cum univerſo Græciæ Regno everſam, & errores, antequam, ubi conſiſtere poſſet, inveniret, innumerabiles omittam; quàm miſerum illud fuit, quòd ſuſceptæ prolis tam numeroſæ nullum unquam ſolatium percipere potuit. Filiâ enim incomparabilis honeſtatis Jano Parrhaſio in matrimonium collocatâ, eam apud ſe tam diu alere coactus eſt, donec poſt aliquam annorum ſeriem, eo jam mortuo,

Demetrius Chalcon.

Leo

Leo Pont. Maximus, conducto Iano, ut Romæ profiteretur, uxorem etiam ipsemet auctoritate sua traduci jusserit. Ex maribus autem Theophilum ingenio & eruditione præstantem habuit, qui quò spei majoris esse cæperat, eò acerbiorem patris luctum fecit. Sub doctissimo enim patre, mox & sub Ioanne Lascare. cujus & contubernio, & clientelâ perquamdiu usus fuerat, multum profecerat; Græcisque, & Latinis literis apprimè eruditus erat. Profectus hinc Papiam ad altiores disciplinas magnam de se concitarat expectationem, cùm nocte quâdam, dum apud amicos cænatus domum se recipit, ab iis, qui alienæ virtuti invidebant, interfectus est. Hujus verò germanus frater Basilius Chalcondiles summâ & ipse Græcarum, Latinarumque literarum eruditione, sed longè majoris spei juvenis vix quartum & vigesimum ætatis annum agens, cùm summâ omnium admiratione Græcas literas in Romano Gymnasio profiteretur, rapidissima

Theophilus.

Basilius.

dissima correptus febri, florentissima in ætate defunctus est. Magnus ille nimirum futurus, nisi fata tantillum id felicitatis eversæ jam tum Græciæ sine Regnis, sine Republica ulla, sine viris, propemodum invidissent. Hoc enim erepto, & Musuro sublato, vix unus tantùm Ioannes Lascaris est superstes, qui literati nomen inter Græcos obtineat. Neque quidem ille ulla unquam vitæ suæ tempestate felix, nisi quantum virtute, & sapientia sua omnes, & fortunæ sævientis impetus, & valetudinis etiam, qua de artubus omnibus laborat, atrocitatem exuperat. Sed enim cur aliorum ego desolatas domos percurram, cùm una maximè omnium, hæc ipsa inquam, ubi nunc sumus, duorum ante diem ereptorum adolescentium funere desolatissima videatur? scio me ad horum memoriam vobis omnibus, & ipsi cum primis Petro Melino fratri refricationem vulnerum afferre; sed quoniam eâ de causa hic hodie sumus, ut maximè doleamus, &

Ioannes Lascaris.

ademptus nobis tam excellentium hominum consuetudines deploremus, cujus, obsecro, funere magis exacerbari, quemve magis deflere possumus, quàm immaturum duorum Melinorum obitum? Ecquando enim Hieronymi dememinisse poterimus, quem ad maximam ingenii, & literarum laudem genitum, fata nobis quarto & vigesimo ætatis anno tam longâ, tamque cruciabili valetudine vexatum invidere? Sed quid mæstius, flebiliusque multis abhinc annis accidit Romanis viris, quàm Celsi hujus germani fratris interitus, qui tam magni nominis adolescẽs, quamvis in ea erat ætate, quæ magna polliceri potiùs, quàm præstare solet, undevigesimo tamen ætatis anno ea de se præbuerat exempla, ut non immeritò benè literatos inter recenseri posset. Nam, quod omnes nostis, & Philosophicis disputationibus publicè laudem sæpiùs adsecutus, & in agenda contra Longolium causa, quòd eum civitate Romana donari vetabat, qui Ro-

Hieronymus Melinus.

Celsus Melinus.

manum

manum nomen, atque adeò totius Italiæ decus mordaciſſimis orationibus poſſidebat, & obſcurare conatus erat, vehementis, & ingenioſi Oratoris commendationem adeptus eſt, Leonis Decimi Pont. Max. & totius Senatus approbatione. Paucis tamen poſt diebus, dum à Pontifice, qui tum extra urbem aberat, ſubſcriptis largiſſimæ donationis libellis, expeditiſſimis itineribus domum inſcenſo equo convectirio redit, magnum hoc parentibus gaudium allaturus; tertio ab urbe lapide, noctis hora circiter quarta, cælo pluvio, aere tanta caligine obfuſcato, ut neque ipſe comites juxta currentes cerneret, neque ab eorum ullo cerneretur, in torrentem repentinis, iiſque effuſiſſimis, auctum imbribus unà cum equo, quo ferebatur, præcipitatus, è veſtigio ſuffocatus eſt. Ipſe verò Longolius patria, ut ipſe de ſe profitetur, Germanogallus, Italicarum tamen, Græcarumque literarum, & artium ſtudiis expolitus, & oratoria jam facultate clarus, *Longolius.*

dum Patavii maximam de se expectationem concitarat, immaturo præreptus funere, quæ multa, & elegantia parturiebat opera, intermittere coactus, nullo magis indoluit incommodo, quàm eo auferri tempore, quo iter sibi ad immortalem gloriam patefecisse, non temerè persuasum habebat, & tunc indignè concideret, cùm speratæ palmæ cursum, plerisque longo post se intervallo relictis, jam jam se absoluturum arbitrabatur. Afflixerat omnium animos Celsi recordatio, eoque magis, quòd Petrus frater notabilliter expaluisse visus, ita vulnus, quod jam circiter septennium occalluerat, recrudescere visum, & quadam veluti suppuratione exacerbari. Quod cùm Cathaneus animadvertisset, ut amicorum animos aliò diverteret: At sunt, inquit, in hoc genere mei quoque luctus, quoniam de iis est sermo, qui juvenes desiderati sunt; quid enim ego dicam de alumno meo dulcissimo Ioanne Bonifacio Victorio, cujus ingenium, & in historia sitibunda gravitas,

Ioannes Bonifacius.

vitas, & elegantia vobis omnibus innotuit. Infelicissimus juvenis vix quartum & vigesimum natus annum, dum inchoatam Gottifredi historiam perficere contendit, Romanæ calamitatis pars magna fuit, captus ab Hispanis, spoliatus, malè tractatus, inedia, & cruciatibus omnibus affectus, cùm teterrima illa pestis, quæ statim depopulationem illam subsecuta est, urbem invasisset, fugâ is per occasionem arreptâ, cymbam quandam ingressus est, ut in Lucaniam abnavigaret, accidit autem, ut bona vectorum pars pestilentiâ eâ contacta, eodem navigio constiparetur, atque ita ei contagioni impar, delicatiore juvenis corpore, tabe eâ correptus est. Dum verò totam Italiæ oram auxilium implorantes, perlustrarent, à portibus & stationibus omnibus exclusi, neque quidem panis, neque aquæ factâ copiâ, secundum litora Lucaniæ oberrantes, & ipse, & plerique alii morbóne, an fame teterrima, contabescentes incertum: in eadem tamen omnes na-

vi defecere. Neque unquam potui cadaver ejus diligentissimè perquisitum invenire, ut pro incomparabili ejus erga me pietate paria persolverem, tumulum illi tamen in littore inanem constitui, & magna manes ter voce vocavi. Deflevi etiam lugubri carmine tam probi vicem adolescentis, qui si fata impia rumpere potuisset, vix alium ætas nostra fuerat habitura, quem illi styli gravitate, judicioque, & elegantia compararet. Ad hæc Petrosantius sive joco, ut assolet, sive rei veritatem inquisiturus: Ecquid, ait, Alcyonii stylum forsan parvipendere videris Cathanæe, cui tam multi primates viri primatum offerebant. Non displicuisset mihi Alcyonius, excepit Cathanæus, si quantum stylo profecerat, amicorum consilium de rebus adhibere voluisset, qui nisi ipsimet sibi tantum arrogâsset, futurus omnino fuerat è primoribus; multam enim Græcis, Latinisque literis operam impenderat, & disciplinis variis oblectatus erat. Verùm is eo primum

mùm infelicitatis incommodo flagellatus eſt, quòd dum de literatis omnibus malè ſentit, dicaciſſimâ omnes obtrectatione lacerabat, undè omnium tam doctorum, quàm imperitorum in ſe odium concitarat. Fortunarum mox direptionem Columnenſi ſacrilegio paſſus, mox Hiſpanorum, Germanorúmque incurſionibus occupata Roma, dum vitæ conſulturus ſuæ Pontificem Clementem in Arcem Æliam confugientem ſubſequeretur, inſtantibus à tergo graſſatoribus, ſulfurea glande brachium trajectus eſt. Vbì primùm obſidio ſoluta eſt, rebelli in Principem animo, qui hominem fovendum ſuſceperat, ad Pom. Calumnam Cardinalem transfugit, apud quem pauculos commeratus menſes vitam morbo finivit; atque utinam de pietate noſtra melius ſenſiſſet, ne vitæ finem, quod indigniſſimũ eſt homine literato, infidelitatis labe contaminaſſet. Et quoniam in hujuſmodi dictionem incidi, liberaque, ut video, unicuiq; facultas datur, quem cuiq; in mentem

venit, deplorare, neque tragœdia hæc per partes dispensetur, sed hydræ more uno vel alio abscisso capite, alia atque alia suboriuntur, enarrabo vobis conjunctissimi familiaris mei Christophori Batti exitum indignissimum. Nostis autem omnes Parmensem hominem, multæ lectionis virum, Græcis, Latinisque literis optimè eruditum, copiosæ in versu faciendo facundiæ, prosa non ineleganti, Philosophiæ non ignarum, multis tota vita calamitatibus labefactatum, paupertate, naufragio, peregrinatione per avia montium, ut instantes piratas Mauros, evitaret, bonorum jactura, & incommodis plerisque aliis afflictum. Romæ is Præsulibus aliquot operam & à secretis; & à literis navavit, quorum demum moribus offensus, suo decreverat jure vivere, sed Arretinæ mox præfectus Cathedræ, paucis inde mensibus, dum impar eorum factioni est, qui fautoribus suis adversabantur, fœdisque calumniis hominem incessebant, abjurare professionem coactus

Christophorus Battus.

magno

magno cùm dispendio Bononiam in contubernium meum se receperat. Inde à Parmensibus civibus accersitus, in eâ urbe patriâ honestissima est cathedra decoratus. Hic ille reliquum vitæ tempus, ac si demum in optatissimum portum confugisset, cum Musis per summum otium acturum se conceperat. Verùm ecce Galli paulò post Duce Lutrechio, sub speciem ferendi auxilium Clementi in Hadriani mole ab Hispanis obsesso, Parmam ingrediuntur, deque eâ opprimenda dum cogitant, dum causas quæritantes & hunc, & illum, atque universam denique civitatem omni calumniarum genere persequuntur, eo consilio, ut excitato per cives tumultu, siquis impatientior fuisset, quàm indigna illa ferre posset, aliqua per urbem sæviendi daretur occasio. Igitur qui apud Christophorum hospitio susceptus erat, liberaliterque tractatus, impurissimus vir beneficium hospitem furti sibi facti insimulavit, adeóque pertinaciter nullis indiciis reum egit, ut eum

torqueri etiam passus sit, civibus omnibus, qui probitatem hominis noverant, eam injuriam deplorantibus. Æstate mox sequenti epidimiâ in Parmenses debacchante, contagione eâ sublatus est, quodque omnium infelicissimum fuit, scripta ejus, quorum bona pars victura erat, una cum reliquo instrumento, ut pestilitatis tempore fieri solitum, concremata sunt. Et ut reliquos hujusmodi studiorum professores, quos noverim cis, aut ultra Padum, in memoriam adducam. Video enim literatos eos esse vobis, qui literas vel voce, vel scriptis illustrare conati sunt. Tres igitur ex hujusmodi classe vobis memorabo. Ex quibus Daniel Gajetanus Cremonensis, magni nominis Grammaticus, annos multos summâ cum laude docuerat, &, quod rarissimis accidit, in patriâ urbe honestimâ conditione profitebatur. Ejus famâ impulsus Franciscus Marius Sphorcius, Insubrum Dux, Mediolanensi eum cathedræ præfecerat. Cùm ecce Mediolanum

Daniel Gajetanus.

ab

ab Hiſpanis, ejuſdem Ducis ſociis occupatur, exactóque Principe Daniel quoque in procelloſâ eâ turbâ, & confuſione rerum omnium, cùm nullus bonis artibus locus eſſet, miſerrima quæque perferre cogitur. Inſubriâ demum univerſa bello exardeſcente reverſus Cremonam & curis, & egeſtate confectus, in maximarum quaſi concurſum ærumnarum venerat, quibus undique afflictus, & jam omni ſpe ſalutis orbatus, mendicabundo ſimilis in eâ ægritudine conſumptus eſt. Alter fuit Tadius Ugoletus, patriâ Parmenſis, vir maximè omnium unus, cui fortuna ſit arridere viſa, dum juventutem apud potentiſſimos Reges magno in honore peragit, eorúmque favorem in ſe propenſiſſimum ſentit. Is tamen Matthia Pannoniæ Rege defuncto, multiſque totâ Italiâ Principibus defectis, in patriam, re admodum tenui, reverſus ad didaſcalicas nugas ſe conferre coactus eſt; quo ex labore vix tantulũ adſequebatur, quod ad neceſſaria vitæ ſuſten-

Tadius Ugoletus.

tanda sufficeret, in eâ demum inopia defecit; neque quicquam ex magnis, & multis operibus, quæ magno cùm labore, & diligentiâ lecta inchoaverat, spatiis exclusus iniquis, relinquere potuit absolutum. His tertium addemus Stephanum Nigrum Cremonensem, Græcarum literarum studio nobilem, quas Mediolani per annos multos docuerat. Incidit is in eam temporum calamitatem, qua nulla multis ab hinc annis illi urbi ærumnosior accidit. Eâ enim ab Hispanis oppressâ, bono cuique viro illic esse miserrimum fuit. Nam in summa gladiorum impunitate omnia sine legibus, sine judiciis, sine jure, sine fide, relicta erant direptionibus, & incendiis. Tam misero igitur tempore, & salariis, & alia omni Minervali mercede defraudatus, ad extremam redactus paupertatem eâ temporum perturbatione, dum turbulentis tot, tantisque rebus urgeretur, neque ulla ex parte allevationem ullam speraret, in lacrymis, & sordibus infelicissimè defecit. Sed

Stephanus Niger.

nolim,

nolim, dum Tranſpadanos recenſeo, Andreæ Maronis obliviſci, cujus feliciſſimam pangendis carminibus extemporalitatem nemo unus ætate noſtra non admiratus eſt, ſolitus ille quidem, ut ſuper eo Pierius noſter cecinit, *Andreas Maro.*

Mille ex tempore carmina erudita,
Quîs nil ſit lutulentum, inexpolitum,
Nil abſurdum, & inane, nil hiulcum, emodulari quotieſcunque amicorum rogatu invitaretur. Id quod tribus præcipuè verſuum generibus indifferenter factitare conſuerat, ſive elegum, ſive Phalæcium, ſeu Sapphicum Hendecaſſyllabum depoſceres, nihil contatus, quod propoſuiſſes argumentum, horum quovis carminis numero continebat. Hujus tamen vitæ exitum infeliciſſimum, talique indigniſſimum ingenio, nemo non miſereatur, quanquam & reliquâ vitâ infelix potiùs, quàm beatus, haberi potuerit. Qui licet uſque adeò eruditorum omnium commendatione, & Principum, quos colebat, judicio probaretur, à nemine tamen tantum conſequi potuit,

tuit, ut non alienæ quadræ victum per officia, quæ faciebat, emendicare cogeretur. Is denique in acerbissimas illas Romæ incidit calamitates, quibus oppressus, captivus actus, fortunis omnibus, quantulæcunq; essent, expoliatus, & indignissimis modis malè habitus, ærumnosissimam inde vitam per menses aliquot traxit. Vivus tamen è latronum manibus elapsus, capite ære gravi redempto, Capuam, ubi tenui admodum sacerdotio potiebatur, migrare sæpiùs cogitaverat. Verùm librorum, atque adeò poematum suorum desiderio detentus, eorum recipiendorum spe urbe excedere non poterat, atq; insuper ob ægritudinē, & incommoda, quæ diu perpessus fuerat, toto erat corpore debilitatus, felleq; per universam cutem suffuso, inaurata pallidior statua videbatur. Igitur is dum menses aliquot scriptis suis investigādis frustrà consumit, in magnâ rerū necessariarum inopiâ, & illorum inveniendorū desperatione, tantis malis fractus, cùm se oleū, & ope-

rã perdidisse conspiceret, de mœrore & ægritudine in febrẽ illapsus, paucissimarum horarum spatio, loco ignobili, & solitario, diobolari in tabernulâ, re nulli amicorum cognitâ, qui nulli hominum, dum vivebat, ignorabatur, demum moriens omnium oculos fefellit. Atque ita nunc & Maronem ipsum, & lepidissima ejus scripta, eruditissimus quisque desiderat. Fuit nimirum is Portunensis patriâ Forojulij oppido, quod nonnulli Portum Naonis vocitant, cujus tamen pater Brixiâ ferebatur oriundus. Inde Petrosantius: Quid, inquit, & Romam ipsam, & Italiæ regiones ferè omnes perlustrastis, & unam tantum Etruriam declinastis, cùm clarissima illic literarum lumina fuisse, neque minori calamitate extincta, quàm bona eorum pars, quos memorastis, multi meminerint. Tum Melinus: Eram ego, inquit, eos recensurus; sed posteaquam te hic adesse vidi, tuas esse partes Etruscos proferre judicavi, eâque de causâ me continueram. Quòd si paratus

tus es dicere, te libentissimè, ut pro his omnibus loquar, auscultabimus. Excepit Petrosantius; Vellem quidem lætius mihi dicendi argumentum dari, ne vulnera sermonis istius asperitate refricaremus. Sed quoniam, è re nata, colloquii istiusmodi genus incidit, eâ præcipuè de causa species hæc non parum oblectare videtur, quod vestram omnium ingenuitatem indicat, qui, dum tot probos homines per querimonias, & deplorationes desideratis, summum animorũ vestrorũ candorem indicatis; & illi reviviscere quodammodo videntur, quoniam in bonorum memoria versantur, quorum pars bona nisi vestræ dictionis testimonio cognita esset, eos vetustas, ut alios nimirũ multos, oblivione obruisset. Sed quoniam Etruscos à me recenseri cupitis, unde potiùs incipiam quàm ab eo, qui totius Etruriæ lumen esse cœperat? Fuit autem

Petrus Medices.

is Petrus Medices Laurentii filius, vir & Græcis, & Latinis literis, optimè, quod omnes fateamini, peritus. Nam hoc & scri-

pta

pta ejus indicant, & quædam ex Plutarcho, de Amore Conjugali, quæ vidimus, traducta ab eo, locupletissimè testantur. Sed vices hic quoque suas expertus, post Laurentii patris obitum dejectus de Florentini dominii administratione per factiosos, qui vitæ etiam ejus insidiabantur, cùm variis per terrarum orbem peregrinationibus agitatus esset, auxilium atque opem undecunque imploraturus, Gallicæ demum adhæserat factioni: sed victo, fugatoque ab Hispanis juxta Lyrim eorum exercitu, Cajetâ ipse, ubi cum uxore consederat, aufugere parabat; dumque navem inscendit, mari procellis commoto, fatiscente statim navi, sive potiùs multitudine insilientium oppressâ, cum eâ ante conspectum Alphonsinæ uxoris, in ipso portu urbis à vorticibus devoratus est. Simili mortis genere sublatus est Marullus Tarchoniota; qui quantæ fuerit eruditionis, hymni & epigrammata ejus, quæ magna cùm laude omnium in manibus versantur, facilè

cilè indicant, tum inchoatus liber de Principe eorum omnium judicio, qui opus inſpexere, antiquitatem in certamen provocare judicatur. Hic tamen tam ſublimi ingenio, tantaque doctrinâ vir, quamdiu vixit, militari ſtipendio ſeſe alere coactus, in aſſiduo ſemper labore vitam traxit infeliciſſimam, nullius unquam Principis liberalitate ita adiutus, ut in literarum otium ſe conferre poſſet. Demum dum Siclam, qui olim Cecina dicebatur, fluvium vel exigua tunc aqua fluentem ingreſſus, ſive equum potaturus, ſive aliâ de cauſâ tantillum immoratus, ſenſit equum anterioribus pedibus ita in arenas aluei ſemper infidi voraginoſas abſorberi, ut emergere inde non poſſet, dumque indignatus eum calcaribus adurget unà cùm eo in cœnum provolutus eſt, impactoque crure ſub canterij ventrem, cùm neque ſurgere, neque ſe inde exſolvere poſſet, modica admodum ejus profluentis aqua ſuffocatus interiit. MELINUS. Verum igitur fuit, quod meus Pierius jam tum

tum puer de Marullo cecinit. CATHAN. Quidnam? illud musici recita obsecro, quoniam libenter ejus cantilenas ausculto. MELINUS.

Cur adeò fluctus contra conaris? in undis
Opperiisse horres cur Helicone satus?
Igneus ut gelido vigor extinguatur in amne
Forte times? at qui, sæpè fit ignis, aqua.
Non hoc, inquis, habet malè me; quod miles, & acer
Sim, doleo: sub aquis militem obire pudet.
Ah ne indigneris, miles licet impiger, astra
Hac pervulgatâ fortibus ire viâ.
Hac pius Æneas, & bello magnus, & armis
Hac Roma fertur Romulus ipse pater.
Debentur cælo fortes: cælo ignis, & aer,
Undaque suppositа est: infima terra tenet.
Scandenti à terra ad cælum stat limes in undis
Primus: age hac cælum scande Marulle viâ.

CATHAN. Meritò quidem consolatione indigebat. Nam ferunt illum primo statim casu vehementer excanduisse, utque erat iræ impatiens convitia, & maledicta in superos detorsisse. Paucis autẽ ante annis Angelus Politianus, nullius ignarus eruditionis, & disciplinæ, cùm in adversa Medicorum procerũ tempora incidisset, inclinantibus jam Petri, quem ipse literis instituerat, rebus, in eam incidit ægritudinẽ, ut in multis, *Angelus Politianus.*

tis,

tis, & variis molestiis, cogitationibusque consolationem nullam admittere voluerit, atque ita demum dolore, mæstitiaque confectus, expirarit. Quodque illi longè fuit infeliciùs, confictâ in eum turpitudinis fabulâ maledicentissimis obtrectationibus proscissus, calumniatusque est, utque eâ gens promptissima est ad insimulandum, in invidiam Petri ipsius ignominiosam, aliam mortis voluntariæ causam universo terrarum orbi magna cùm ejus infamia propalarunt. Ærumnosus etiam fuit Marcelli Virgilii viri Florentini exitus, cujus beatissimam in profitendo copiam, & facilitatem omnes admirabantur, quique aliquot variæ eruditionis voluminibus benè literati hominis nomen adsecutus est. Is autem cùm rusticationem pararet, equum inscensurus, ab eo ferociente excussus, mentum ad parietis angulum adflixit, elisaque lingua, expedito nunquam inde sermone effari valuit. Sed balbutienti similis, eo nunquam incommodo destitit affligtari, qui vide-

Marcellus Virgilius.

videret arma eâ sibi mutilata, quorum usu magnam apud mortales gloriam acquisierat; ut reliqua missa faciam, quæ publicè hominem angebant, quòd multa contra voluntatem suam, & præter opinionem accidisse videbat, ut qui quorumdam hominum potentiam patientiùs ferre non poterat, minusque ullam ab hujuscemodi molestiis aberrationem invenire, in eo vitam mœrore finivit. Fuit & Hieronymus Massainus Etruscus genere, qui multæ lectionis, emunctissimique judicii vir, Romæ aliquot Principum à secretis fidelem, & diligentem operam navavit. Verùm cùm ingratos potentiorum aliquot animos expertus perquamdiu fuisset, sibi demum vivere decreverat, suaque demum curans, sperabat vitæ reliquum in otio transigere, cùm ecce siccariorum tempora Hispanis, Germanisque, ad Romæ direptionem, irruentibus, incubuere. Hic ille amissis bonis omnibus, captus, venditus, redemptus, moxque alii, atque alii in captivita-

Hieronymus Massainus.

vitatem traditus, cùm astu Româ demum effugisset, & sexcenta in itinere vitæ pericula adjisset, à rusticis latronibus, tunc vias omnes obsidentibus, malè sæpiùs acceptus, Venetias tandem applicuerat, ibi in aliquam se latebram abditurus, ubi, quod dictitabat identidem, nec Pelopidarum nomen, nec facta audiret. In posterum vi tempestatum, & concursu calamitatum labefactatus, atque convulsus, tametsi horum malorum initia multò ante viderat, & ventura prædixerat; in tantâ tamen rerum omnium amissione, &, quod graviùs angebat, recuperandi, aut parandi unquam desperatione, dolori impar effectus, apud Thomam Campegium, Feltrensem Præsulem, vix viginti dierum spatio in humanis fuit. At Scipio Carteromachus Pistoriensis, quâ literatura fuerit, sive carmen Græcè, sive Latinè pangeret, sive orationem elucubraret, ex multis ejus scriptis unicuique erudito viro licet inspicere. Plurimùm verò proderat ingeniis, abditis-

Scipio Carteromachus.

ditissimos quosque locos disciplinis in omnibus interpretando, ut facilè diceres, nihil ad hanc diem scriptum, quod ille non legisset; nihil ab eo lectum, quod non in aliorum frugem benignissimè communicaret. Is Venetiis magno semper in honore habitus, cùm duris bellorum temporibus tantum instare malorum Venetis inspexisset, neque in eâ rerum perturbatione literarum studiis, & otio, quod tanto affectabat opere, locus esset, abire & ipse coactus Romam se contulit, ubi à Francisco Alidoxio, magno tunc nominis Cardinale, in amicitiam adscitus est. Eo mox intra Ravennæ mænia occidione sublato, non sine suorum studiorum jacturâ Romam reversus, apud hunc Colotium nostrum, cujus in litteratos omnes liberalitatem nemo nostrum non expertus est, quàm conjunctissimè convixit. Mox Leone ad Pontificatum adsumpto, cùm prima illi Principi insedisset cura, ut Iulium patruelem fratrem in summi ordinis collegiũ cooptaret, & jam

jam hominem ſacris Florentinorum præfeciſſet, Scipio illi ſtudiorum ſocius datus, cui quidem, ut & probatiſſimi mores, & literæ ejus optimè exigebant, cariſſimus eſſe cœperat, neque dubium, quin & ipſe de ornando ſtudiorum ſocio cogitaret. Accidit verò, ut pauciſſimos poſt menſes, ex quo à tanto Principe in amicitiam acceptus fuerat, repentinâ correptus febri, Piſtorii priùs moreretur, quàm ullam favorabilem ſibi auram adſpirare ſenſiſſet. Eodem in albo reponendus Joannes Oricellarius ſummæ vir integritatis, quique literarum ſtudia vel à teneris unguiculis ſectari cœperat, & apud Bernardum patrem eruditiſſimum virum, & apud Mediceos, hujuſmodi ſtudiis in eâ domo florentibus, educatus fuerat. Erat is Leoni Decimo Pont. Max. amitinus frater, neque ullus erat, qui tum morum, tum literaturæ, nobilitatis, & conſanguinitatis gratia, non eum ſperaret ad Cardinalatus apicem in horas evehendum. Sed fortuna illi quoſdam

Ioannes Oricellarius.

dam opposuerat, ad eadem aspirantes, & parem cum eo gratiæ gradum affectantes, quibus Leo quamvis adblandiretur, homines tamen non usquequaque probabat, quòd patrem, seque, & familiam suam omnem eorum insidiis impetitam, & magnis calamitatibus affectam recordabatur. Verebatur igitur hos sacris patribus admiscere, & eorum vires, quos hostes perpessus fuerat, augere. Neque tamen illi ferè integrum erat Joannem in Cardinalem cooptare, quin & eos affinitatis vinculo sibi junctos adscisceret. Interim dum animi pendet Pontifex, repentino intercipitur morbo Oricellarius, quod ejus auxit calamitatem, eodem ipso tempore Pontificius Orator apud Franciscum Galliarum Regem infeliciter agebat. Nam Leo Regem armis lacessiverat, & Regno Italiæ dejecerat. Ad ridere mox Joanni visa sors melior, quòd haud ita multis post mensibus Julius Medices Cardinalis Leonis frater patruelis Pontificatum adeptus est, Qui

 Joan-

Joannem statim moli Hadrianeæ præfecit. Ita enim soliti Pontifices animum erga eum, quem plurimi facerent, indicare; nam quos eâ præfecturâ honestarint, nullâ mox patrum controversiâ in Cardinalem, ubi adlibuit, adsciscunt. Quod vix unquam, nisi Pontificis interueniente obitu, fallere visum est. Hic igitur Oricellarius, dum se totum literarum studiis restituit, & fortunæ demum fallacias declinasse haud temerè sibi persuadet; dumque Clemens de more quodam suo cunctator ornandi hominis diem de die ducit; ille in rapidissimam illapsus febrem, magnæ doctorum hominum spei præreptus est. Neque indignus est Io. Franciscus Roboreus, qui hos inter locum obtineat suum; & quamvis Etruscos tantum enumeraturum me initio proposuerim, eventi tamen similitudo facit, & amicitia, quæ mihi cum eo Præsule conjunctissima fuit, ut ejus debeam meminisse. Iuvenis is & literatura, & moribus, & nobilitate generis insignis, Bononiæ

Io. Franciscus Roboreus.

noniæ primùm, mox Perusiæ literis, & disciplinis optimis fuerat institutus, qua fama impulsus Iulius Secundus Pont. Max. conjunctum sibi majorum consanguinitate juvenem vix alterum à vigesimo annum agentem arcessiverat, eaque ætatula Arci Æliæ præfecerat. Dumque ibi vitam is & honestam, & literariam agit, sæpiùs à Iulio admonitus adesse tempus, quo eum in Cardinalium Senatum adoptaturus erat, & jam nomen præscripserat, quo eum inscribi placebat, edixeratque ingenij minimè varij Princeps, ut ejus nominis ergo Presbyterum profiteretur, professus erat, stolas pararat, scyrmata, sceptrum argenteum, fasces, manticam, & quæ ad ejusmodi dignitatis ornatum necessaria videbãtur, quin & dies, quâ hæc transigenda fuerant, dicta. Cùm statim Pontificiæ copiæ apud Ravennam à Gallis fusæ, fugatæque Iulium ab aliarum rerum cogitationibus avocarunt; dumque modò saluti ipse prospicit suæ, modò Gallũ ulcisci parat, modò eum

eum Italia ejicit, in morbum incidit, quo intra paucissimos dies absumptus clarissimi juvenis spes, cogitatusque omnes evertit. Idem tamen à Leone Decimo, qui Julio successit, ob navatam fortiter, & sapientissimè operam in arce custodienda, Pontificiisque thesauris ingentibus à direptione servandis contra multorum insidias, qui eis inhiabant, in spem iterum erectus, & Pontificis pollicitationibus, & Francisci Galliarum Regis favore fretus, quicum ad finitatem contraxerat, nepte ejus Monæci Domina Hieronymo fratri germano suo nuptui collocata, dum Regem in Æmiliam ad Pontificis auctoritatem se conferentem comitatur, ex itinere in morbum incidit, quo pauculos admodum dies Bononiæ conflictatus, dum & Rex, & Pontifex de eo ornando agitant, ipse sextum & vigesimum nondum ingressus annum & honoribus, & humanis omnibus cessit. Sed jam revertor ad meos Petrus Martellus Florentinus vir inter ætatis suæ lite-

Petrus Martellus.

literatos non ultimum obtinuit locum, ſive tu Græca, ſive Latina, ſive etiã Hebraica poſceres: multæ etiam lectionis in omnibus diſciplinis fuit, epiſtolam eleganter, epigrammata acutè & eruditè conſcripſit. Indigniſſima tamen totius ferè corporis valetudine excruciatus, articulis miſerabiliter affectis, paralyſi, & ſtomachi cruditate, & ſexcentis aliis incommodis afflictatus diutiſſimè decubuit. Qua morbi & magni, & diuturni atrocitate factum eſt, ut doctiſſima, quæ parturiebat opera, parere non potuerit. Sed ea tamquam abortiva, & imperfecta reliquerit, magna quidem nominis ſui, ſed longè majori ſtudioſorum omnium jactura. Quatuor tamen libros exactiſſimæ interpretationis in Mathematicas diſciplinas Braccius ejus filius ab interitu vendicarat, vel ipſius auctoris de ſe teſtimonio abſolutos, atque ii Barbarorum manus effugerant, Braccii ipſius diligentiâ in Arcem Æliam aſportati. Sed enim in Petri Alcyonii manus cùm in-

cidissent, ita suppressi sunt, ut nusquam amplius apparuerint.

Gerius Valdambrinus. Etruscus fuit & Gerius Valdambrinus, Arretinus domo, vir in literarum studiis toto vitæ tempore versatus, multorum Cardinalium à secretis, à Julio Cardinali Mediceo, qui nunc summus Pontifex est, virtutis ergò in amicitiam adscitus, & in honore habitus, vix altero ejusdem Pontificatus anno frui potuit; repentinâ enim morte unius vix horæ momento sublatus, honorum, qui homini destinati erant, immunis fuit.

Vitellius Typhernas. Vitellius autem Typhernatum longè Princeps, eo mihi admirabilior videtur, quo etiam rarior in militaribus, Principibusque viris, literarum delectatio. Is & Latinè, & Græcè peritus morali etiam Philosophiæ, præter summum Historiæ, & Cosmographiæ studium, operam dederat non indiligentem, ut non immeritò inter literatos locum mereatur. Sed ut ad genus mortis infelicis, qua de agitur, veniamus; Columnensi bello, quod à Clemente gestum

est,

eſt, in ſacrilegij Romani caſtigationem omnia prudentia ſua rexit, futuraq; erat auctoritas Pontificia eo duce tutiſſima. Sed paucis ante diebus, quàm latronum exercitus Romam opprimeret, Vitellius ſubitariâ morte præreptus expiraverat. Sed & duorum juvenum crudelis exitus mihi venit in memoriam, quorum uterque majeſtatis læſæ reus miſerabiliter occubuit. Jacobus enim Jacettus, juvenis & Græcè, & Latinè egregiè peritus, pangendi carminis auctor nõ illepidus, Florentinam cathedram obtinebat; ſed infelici ſuo ſidere conjurationis in Julij Cardinalis Medices cædem certo die patrandam conſcius fuit; qua patefactâ, captus ipſe, & tam nefandi ſceleris convictus, Senatus Florentini judicio ſecuri percuſſus eſt. Almericus Miniates promptiſſimæ, & elegantis extemporalitatis in verſu faciendo, quòd potẽtiores quoſdam maledico proſciderat carmine, ab Horatio Balione laqueo ſtrangulatus eſt. Et quoniã Colotius Romanos eos appellavit, qui

Iacobus Iacettus.

Almericus Miniates.

Romam ſibi contubernium delegerunt, eâdem ego ratione inter Etruſcos eos ponam, qui Florentiæ vel profecerunt in literis, vel alios inſtituerunt, quorum duo præcipui. Mirandulanus Picus, & Hieronymus Savonarola.

Picus Mirandulanus.

Picus enim literaturâ ſupra humanas vires anteactâ ætate nullâ controverſiâ ſummus, multa totâ juventute incommoda perpeſſus, cauſam apud Alexandrum Sextum dicere coactus, quaſi de Chriſtianâ pietate malè ſentiret, accuſatus. Abſolutus demum, Florentiamque reverſus, ubi ſtudiorum ſuorum Muſæum inſtituerat, anteaquam virilitatis annos ingrederetur, mæſtitâ quâdam non levi de cauſâ affectus tantam concepit ægritudinem, ut quodammodo vitam aſpernari videretur, atque ita inter ſuſpiria, & occultas lamentationes, ægritudine ſua nulli amicorum communicatâ virente eâ ætate, deſideratus eſt.

Hieronymus Savonarola.

Savonarola autem Divi Dominici ſacris initiatus non modò literatus, ſed magnæ apud literatos

omnes

omnes auctoritatis, Christianæ disciplinæ Concionator egregius, admirabili omninò doctrina, nisi pravo eam ingenio contaminasset, postquam facundia fretus sua Florentinum populum eò compulerat, ut ab Alexandro Pontifice Maximo, atque adeò ab Ecclesiæ Romanæ institutis dissentiret, majoremque sibi adrogaret auctoritatem, quàm ab ipso rerum opifice per manus traditam ad secutus esset Petri successor Rom. Pontifex; de doctrina sua, deque Dei familiaritate, qua se ad colloquium usque dignatum palàm profitebatur, fidem æquo pertinacius tueri perseverat, mendacitatis, & imposturæ demùm convictus, impietatisque damnatus, in urbis, quam deceperat, medio cùm assectis aliquot concrematus est. Hic Melinus. Cursium nunc audire velim, qui se quoque magnam literatorum carnificinam inspexisse dicit: huic igitur dicendi partes demandemus, & cum nemo eo libentiùs loquatur, præstet ipse linguam, nos aures ad-

commodabimus. COLOT. Rectè admones Petrosancti, nam & ipse mirabar, cur tamdiu tacere posset, & quantum in me erat, libentissimè loqendi copiam illi facere cogitabam. CURSIUS. Egò verò vobis loquentibus sermonem abrumpere aggressus essem? non sum tam impudens, neque tam imprudens. Sed quoniam me dicere imperatis, eorum sequar argumentum, quod jam in promptu est, de his, qui uiolento mortis genere sublati sunt, quorum duo mihi præcipuè indigna passi videntur, Pandulphus Pisaurensis, & Cynthius Anconitanus; Pandulphus enim non jurisconsultus tantùm scientissimus, verùm & in politioribus literis, & disciplinis versatus, aliqua ingenij, & eruditionis suæ monumenta postèritati legenda reliquerat. Sed incidit is in res novas, & rerum, quæ sub Valentino Cæsare evenerunt, vicissitudines, suspectusque Principi, quòd adversæ factionis esset, laqueo vitam finire jussus. Anconitanus verò Cynthius

Pandulphus.

Cynthius Anconitanus.

poëticis

poëticis ſtudiis valde celebris, acrique & eleganti ingenio prædítus, Matthiæ Pannonij Regis amicitiam promeruerat, à quo magnis honeſtatus honoribus, & donis, præclaram agebat vitam; eoque Principe jam defunĉto, complures annos vixerat honeſtiſſimè. Domeſticis demum inſidiis, & fratris germani ſcelere aſperè, & acerbè accuſatus apud Julium Secundum Pont. Max. quòd contra ſacerdotum imperium ſentiret; vir alioqui ſimplicitatis integerrimæ, ſummâ cum diligentiâ captus, & in Phanenſi arce perpetuo carcere condemnatus, vitam miſerabiliter finiit; quanquam non defuerunt & aliæ calamitates, quæ ſub Alexandri Sexti dominatione hominem extorrem fecerunt, & miſerabili exilio per annos aliquot vitæ ſubſidia ex amicorum liberalitate emendicare coëgerunt. Quòd verò Cynthius Phani deſideratus eſt, Octavij Cleophili Phanenſis viri remimiſci facit, qui & ipſe fortunam expertus eſt iniquiſſimam. Poſt multos *Octavius Cleophilus.*

enim in liberalibus artibus labores exhaustos, dum sibi quærit requiem, uxorem Centumcellis acceperat, quam dum in patriam traducere cogitat, à socero, quod eum dote fraudaret, veneno sublatus est. Quid verò vobis Dicam de Sigismundo Xantho Carpensi, amico meo suavissimo, quem literarum studiis clarum, præsertimque Philosophiæ professorem disertissimum Gymnasia sunt admirata. Verùm ubi Alberto Pio Carporum Principi adhæsit, Regum negotiis procurandis adhibitus, dum expeditissimis itineribus Legatus ad magnos Principes dimissus iter Verona arripit, ante lucanis horis antequam Tridentum appropinquaret, ab hospitis famulo, qui nocturni itineris dux adscitus erat, spe prædæ peremptus est, numeroso filiorum grege in egestate relicto. Cæsaris autem Sacci repentina mors uni illi forsan commoda, nobis verò, qui jucundissimâ ejus lepiditate fraudati sumus, visa est acerbissima. Laudensis is fuit, Iacobi Triultii fami-

Sigismundus Xanthus.

Cæsar Saccus.

familiaritate clarus, ejusque factionis adsectator acerrimus, vir alioqui Græcè, Latinèque doctissimus, versu, prosaque oratione non inelegans, Mathematicarum optimè sciens. Dum autem apud Scaramuzam Cardinalem Triultium à cœnâ fabulatur, subitariâ paralysi suffocatus interiit è vestigio. Longè autem diverso mortis genere sublatus Fabius Calvus Ravennas, summæ senex integritatis, qui non dies tantum extremos, sed universum vitæ cursum per ærumnas & incommoda transegit. Latinis iste, Græcisque literis eruditus egregiè, nunquam tamen neque sanctissimis moribus, & continentiâ summâ, neque multarum vigiliarum lucubrationibus, laboribusque tot, quos in sexaginta Hippocritis libris traducendis, edendisque exhausit, tantillum consequi potuit, quod frugalissimæ alioqui vitæ necessaria sufficeret, in egestosa semper inopiâ à Principibus habitus, rejectus, atque contemptus. Ad hæc in difficillima Romæ tempora, *Fabius Calvus*

capti

captivitatem ſcilicet, & deprædationem incidit, & quæ reliqui omnes Romæ tunc miſerrima perpeſſi ſunt, ipſe quoque à fædiſſimis latronibus ærumnoſiſſimo rerum omnium ſuarum exitio pertulit. Nam cùm intolerabilia, quæ flagitabantur tributa, vir Codro, & Iro pauperior, ſolvendo non eſſet, neque tamen captivitate ſolveretur, rus Syllanum ab hoſtibus tractus, fame demum victus, vitam in xenodochio quodam cum morte miſerrimâ commutavit. Sed bene illâ de parte euenit Fabio, quòd labores ejus Minitij Calui curâ, diligentiâque editi, paucis ante diebus, quàm clades illa in urbem Romam debaccharetur, immortalem homini gloriam attulere: quod in Theodoro Gaza longè diverſum fuit, qui ſaturninâ quadam iniquitate bonam ſuorum fætuum partem abſumpſit. Tantæ enim ille eruditionis uir, quantæ multis abhinc annis nemo Græcorum, dicere auſim, etiam & Latinorum fuit, cùm divinas propemodum elucubrationes

Theodorus Gaza.

tiones

tiones in Aristotelis animalia, quam historiam Latinè legendam repræsentarat, Xisto Quarto Pont. Max. nuncupasset, sperans scilicet Principis ejus beneficentiâ quæsitum per tot labores uitæ subsidium non deparcum se consecuturum: neque tamen plures quàm aureos quinquaginta, quasi magnum ab eo, à quo se totum inauratum iri speraverat, retulisset; studiis indignatus suis, quòd tam parca sibi laborum & vigiliarum suarum merces tributa esset, nummos eos primùm in Tyberim abjecit, mox ipse hujus indignitate rei exulceratus, insolabili contabuit ægritudine. De dolore periit & Jacobus Constantius Phanensis, vir & literaturâ, & integerrimâ probitate insignis, qui bonas literas diutissimè docuerat; cúmque Pisauri honestissimâ cõditione profiteretur, in Mediceum incidit bellum, veritusq; Laurentij Ducis potentiam, quem rerum potiturum multò ante providerat, rebus suis familiaribus caverat, ut à militum eas licentiâ vendicaret.

Iacobus Constantius.

caret. Namque in arcem Mondulphorum munitiſſimam argentum, aurum, veſtem, libros, & ſcripta ſua omnia aſſervanda tranſmiſerat. Accidit autem, ut id præcipuè oppidum Laurentii Medicei Ducis virtute caperetur, vique ingreſſo milite nullo diſcrimine diriperetur. Quo ille accepto nuntio, cùm de ſcriptis tantùm ſuis ſollicitus eſſet, neque ulla eorum recuperandorum ſpes adfulgeret, gravem adeò moleſtiam ex eâ jactura contraxit, ut indè valetudine, & mœrore inſolabiliter offenſus graviſſimè ægrotare cœperit, & mox, cum nullo modo dolorem exhauriri pateretur, jacturam laborum ſuorum immoderatius ferens, morbo, & cura eâ conflictatus occubuit. Periit & jactura rerum offenſus Trypho Dalmata, vir cui noſtra ætas rariſſimos habuit, quos Latinarum, Græcarumque literarum cognitione conferre poſſet. Erat inſuper Philoſophiæ ſtudiis deditiſſimus, in verſu faciendo elegans, acutus, ingenioſus, & terſus, educatus

Trypho Dalmata.

tus

tus Venetiis apud clariſſimum literatura virum Hieronymum Donatum, mox Albertum Pium Carporum Principem ſecutus, reliquum vitæ tempus auſpiciis ejus tranſegit. Accidit verò homini aliquot ab hinc annis maniæ ſpecies quædam Timonica, ut humanum omne genus evitaret, nulliuſque contubernium ultra biduum, aut triduum ferre poſſet, quin etiam & colloquia ipſa ſtudioſiſſimè declinabat. Cujus rei cauſam nonnulli arbitrantur, quod aureos nummos circiter quingentos inſuerat toraci, metuque perculſus, ne deriperetur, ultrò omnes fugitabat. Vulgata autem res erat, & ubi primùm de torace ſuo mentionem fieri animadvertebat, arrepto ſtatim itinere in alias, atque alias urbes commigrabat. Accidit verò ut aurum id ſurriperetur, quo ille caſu conſternatus, efferatuſque propemodum, à ſeque penitus alienatus, cùm avertere à nummis cogitationem minimè poſſet, dolore, & ægritudine oppreſſus, miſerabiliter defecit. Et quoniam

niam oratio me ad Venetos transtulit, horum aliquot in hac urbe vobis omnibus ob ingenium, & doctrinam cognitissimos memorabo. Dominicus Sarratonius Venetus, non contemnendæ in disciplinis omnibus eruditionis politiorum literarum facultatem sub M. Antonio Sabellico studiosissimè fuerat assecutus, Philosophiæ operam dederat non indiligentem; Mathematicas autem omni conatu sibi vendicaverat. Erat insuper in homine mira morum suavitas, & jucundissimus rerum, & sermonum lepos. Hic tamen cùm apud gentis Corneliæ nobilitatem & otio, & sacerdotiis honestatus esset, cœpissetque ad locupletissimæ doctrinæ suæ fructus maturandos animum applicare, incumbente in universam Italiam contagione eâ, quæ superiori æstate mortales longè plures abstulit, quàm continentia per tot annos bella sustulerint, eo ita correptus est morbo, ut animi statim abalienaretur, deque nummis, quos in man-

Dominicus Sarratonius.

manticam conjectos lacerto suspenderat, loculo in interiorem tunicam immisso, delirio nescio quæ fabularetur, nullisque medicorum opibus adjuvari potuisset, Venetiis, non sine eruditorū omnium mærore, desideratus est. Multis uerò ante annis Bartolomeum Leonicū, cognomento Fuscum, agnovistis, cujus ingenium, & absolutissimam eruditionem omnes admirabamur. Is cùm Patavinum bellum, & totius regionis desolationem, incendiaque devitasset, Romæ aliquandiu fuit; sed, cùm neque hic otium, quod sibi proposuerat, reperisset, in Cassinatem recessit solitudinem, factâ illi à loci illius monachis quiescendi copiâ: sed, dum hic sperat scripta sua luculentissima maturare, & immortalem sibi gloriam comparare, paucis postquam illuc secesserat diebus, rapidissimâ correptus febri, cùm ægrotasset gravissimè, valetudinis ejus violentiâ sublatus est, futurus dubioprocul Leonico Thomeo, germano fratri, non inferior, si fa-

Bartolomeus Leonicus.

si fata eum diutiùs in vita esse voluissent. Patavinus etiam fuit Galeatius Facinus literis Græcis & Latinis optimè eruditus. Novistis enim hominem Romæ Hermolai Barbari contubernio nobilem, ejusqne in re literariâ labôrum socium. Is posteaquam Hermolai clade, mox obitu miserabili tanto est præsidio destitutus, Bernardo Rubrio Bellunensi tunc, mox Tarvisino Præsuli adhæsit, vitæ apud eum Principem subsidia nactus, & liberaliter tractatus. Sed enim vix in Tarvisinum otium se contulerat, cùm molestissima cœpit hydropesi laborare, quo morbo menses aliquot conflictatus nullo jam otii sui oblectamento percepto, magnam per ægritudinem vitam finivit.

Galeatius Facinus.

Nicolaus Iudecus.

Nicolaum autem Iudecum domo Venetum nostras delicias Roma per tot annos coluit potiùs, quàm amavit. Meministis enim quanta in homine festivitas, quanta humanitas, quanta eruditio, quod rerum omnium judicium appareret, qui cum Medicus

cus esset eruditissimus, prudentissimusque, disciplinarum tamen aliarum notitiam absolutissimam præseferebat. Hic post partum per tot labores peculium, militibus impiis fortunas omnes suas se comparasse conspexit. In Romanam enim incidit cladem, & post amissa bona, etiam tributis exhaustus est, quibus cùm re familiari dissipata non sufficeret, ære alieno obæratus per menses aliquot vita per summam inopiam tracta, miserabiliter occubuit. Sed redeò jam ad nostros. Pomponium Lætum ajunt, illum inquam tanti nominis professorem, & emunctæ vindicem Latinitatis post navatam per tot annos Romanæ Cathedræ operam, totque per universum terrarum orbem discipulos ad Eloquentiæ Romanæ puritatem propagandam dimissos, inopem ad extremum vitam traduxisse, oppressumque morbo, unde se aleret, & curaret, non habuisse, & in xenodochio susceptum extrema in egestate laborantem vita excessisse, periculumque adiisse,

Pomponius Lætus.

adiisse, ut insepultus jaceret, nisi amicorum impensis elatus esset. Quid autem vobis miserabilem Marci Antonii Casanovæ finem memorem? cujus in Epigrammatis leporem, argutiasque, & elegantiam ætas nostra supra reliquos eo genere admirata est. Quamdiu autem Roma floruit, ipse quoque rerum penè omnium fælicitate affluere visus est. Post Romæ occasum, fœdissimámque direptionem ipse quamvis acerrimus Columnensis factionis sectator esset; pro qua potentissimorum Principum inimicitias in se contraxerat, calamitoso tamen eo tempore, quo ea factio, Hispanis, Germanisque adscitis, in omnia Romanorum bona acerbissimam dominationem exercuit, nihil quicquam tale consequi potuit, ut à prædâ, & captivitate incolumis evaderet. Quin etiam in eam lapsus est egestatem, ut frustrà panem etiam emendicarit; quo non inuento, fame, tabeque, & omnium rerum incommodis afflictus, expiravit. Miserabilis & Georgij Sauromani

M. *Antonius Casanova.*

Georgius Sauromanus.

ni exitus, qui vir natione Germanus ita literarum latinarum nitore ingenium expoliverat, ut in Academiâ noſtrâ viri benè elegantis nomen aſſecutus fuerit; cujus rei ſcripta ejus nõ pauca, quæ in hominum manibus habentur, teſtimonium exhibent. Is quoque in Germanos ſuos Romæ prædatores illapſus, atrociter exceptus, expoliatuſque bonis omnibus, cùm nullum haberet, qui ejus inopiæ ſubveniret, contactus inſuper peſtilentiâ eſt; ut eo impeditus incommodo non potuerit ſeſe ex eo incendio aliò profugiens liberare. Mendicabundus itaque, & morbo confectus, uno tectus lineo, eoque lacero indumento, dum panem oſtiatim fruſtrà flagitat, in viâ mediâ vi peſtis, & famis impotentiâ exanimatus concidiſſe repertus eſt.

Ioannes Coricius. Joannes verò Coricius cur non inter literatos reponatur, qui litteratorum omnium tam ſtudioſus fuit, ut in Romanâ aulâ ab Julio ad Clementem uſque nemo unus eo lepidius, ſinceri-

ceriùs, & amicabiliùs sit amplexatus, & ut quæ privatim commoda quotidie in unumquenque conferebat, prætereamus, universæ etiam academiæ, & omnibus, qui literarum nomine censerentur, geniales hortos suos ad Trajanum consecraverat, conventumque insuper, & quoddam rei literariæ certamen quotannis Divæ Annæ festo instituerat, longâque annorum serie celebrarat, quod tantùm illi gratiæ conciliavit, ut nemo unquam Principum ætate nostrâ magis fuerit, quàm unus Coricius literatorum omnium carminibus celebratus, verèque leporum omnium pater appellatus. Sed quò tandem evasit tanta in bonos omnes liberalitas? atque illa Coricii pietas, Poëtarum tot testimonio comprobata, totque eruditorum paginis decantata? Captâ à barbaris urbe, ipse quoque à Germanis suis captivus factus, fortunæ bonis spoliatus, gravique ære capite redempto, aureorum tamen vim quandam sub inferioris aulæ limine defoderat,

derat, fabro uno tantum conſcio, qui cæmento locum obturaverat. Accidit autem, ut idem faber captivus factus pro ſe redimendo xxv. aureos à Coricio peteret mutuos, ille ne ſecretum proderet, quippe qui aliunde non habebat, unde eos expromeret, niſi ex defoſſo, perbellè negavit. Indignatus faber rem Hſpano ductori, à quo in vinculis habebatur, prodit; ille in ædes Coricij tranſmigrat, dumque hominem comparandis neceſſariis ablegat, aurum ipſe domi de latebra eruit, qua re patefactâ, cùm rei indignitatē Coricius apud exercitus Principes expoſtularetur, ab omnibus contemptus, eluſuſque eſt. Hinc ad miſerabilem redactus inopiam ægrè Roma aufugit, & Veronam appulſus, ut inde rectâ in Patriam commigraret, æris alieni gratiâ perſolvendi, dum Calyſti Amadei ejus urbis Propræſule liberalitate ſuſtinetur, ibi in graviſſimam incidit ægritudinem, qua confectus, & Romæ, & perditarum rerum deſiderio exulceratus

ratus occubuit. Disertissimus autem omnium patronus Angelus Cæsius, quo non ardentiorem in agendis causis alium nostra vidit ætas, felicissimus & ipse haberi potuisset, tam ob divitias immensas, de patrociniis acquisitas, quàm ob numerosam prolem benè, honestè, sapientérque institutam. Paullo filio natu majore Senatoriâ purpurâ, pileóque dignato, reliquisque, prout uniuscujusque ætas, vel ingenium deposcebat, honoribus, & administrationibus honestatis, ut uno omnium ore gallinæ filius Albæ, Junoniúsque pullus appellaretur. Hic autem tantâ felicitate vir, quàm horribiliter vitâ jussus cedere! qui post direptam Romam, & fortunas suas accisas, cùm opem fide, & sponsione suâ multis civibus attulisset, omnibus jam opibus exhaustus, gravissimis laboribus & incommodis defatigatus in atrocem incidit febrem; qua vexatus, dum in lectulo jaceret, ecce adsunt Hispani latrones, qui, moræ impatientes, promissum pro aliis auri pondus efflagita-

Angelus Cæsius.

flagitarent, ſtrictiſque mucronibus ad ita laborantem irrumpentes, interminati cædem, niſi pecunias actutum depromeret, ita hominẽ perterrefecerunt,ut nõ multi animi vir, linguâ potiùs, quàm manu promptus, eo terrore perculſus, inter eorum minas horribili præ metu exanimatus, expirarit. Ajunt hominem, cùm in acerbiſſimâ eâ rerum omnium calamitate, & inopiâ vitam ſuam deploraret, affirmaſſe Mathematicum quendam olim manum ejus,& geneſim conſpexiſſe,dixiſſeque eum in magna & egeſtate, & rerum omnium deſperatione periturum. Se autem ad id uſque tempus arbitratum, fieri quidem poſſe, ut aliquo rerum eventu omnia deſperaret; quòd verò in inopiam eam, quam tunc extremam patiebatur, incurſurus unquam eſſet, ut crederet, adduci nunquam potuiſſe. Neque ſinguli tantum ſuos quiſque manes paſſi,ſed univerſa interdum Academia Romana in miſerrimas incidit calamitates. Nam cùm eorum plerique,Principum abjectis *Academia Romana.*

curis assiduè dicerent. Habeant sibi sua Regna Reges, sodalitiumque Romæ ex benè literatis hominibus instituissent, statisque diebus ad eruditissimas cænas convenirent. Ecce nescio qua de caussâ delati unà omnes Pomponius, Calimachus, Pogius, Platina, & plerique allij conjecti in carcerem, quæstione de omnibus per cruciatus habita; pars diuturno carcere damnata, pars in exilium acta, pars ære gravi redempta, literatorum cladibus insignem eum annum effecit. Fuit & sub Hadriano VI. par bonarum omnium literarum infortunium. Nam cùm is Leoni Decimo suffectus esset, ad quem utpote literatum Principem magnus literatorum numerus confluxerat, dum non minora de Hadriano sibi quisque pollicetur, ecce adest musarum, & eloquentiæ, totiusque nitoris hostis acerrimus, qui literatis omnibus, inimicitias minitaretur, quoniam ut ipse dictitabat, Terentiani essent, quos cùm odisse, atque etiam persequi cæpisset, voluntarium

rium alii exilium, alias atque alias alii latebras quærentes, tamdiu latuere, quo ad Dei beneficio altero Imperii anno decessit, qui si aliquanto diutius vixisset, Gottica illa tempora adversus bonas literas videbatur suscitaturus. Finem Petrosanctius fecisse videbatur, quia is expurgata, abstersaque nasi pituitâ sermonem ulterius non proferebat, cùm sic excepit Cursius. Cur obsecro viri optimè literati Bernardini Capellæ obliti estis. An non is inter Academiæ Romanæ literatissimos, facundissimosque Oratores reponendus, quem orantem toties stupuere rostra? An fortè is unus vobis felix videtur, quia in Romanam non incidit calamitatem, aliquot ante mensibus morte præventus, passus tamen suos ille quoque manes, ut Petrosanctii dictum usurpem, qui juventutem omnem per maximam inopiam traduxit; grandiori demum ætate Divi Petri canonicus Sacerdos factus, cruciabili mox podagra cœpit laborare, ut neque inde sibi, neq; amicis usui esse

Barnardinus Capella.

posset, eoque malè habitus incommodo perplures annos, ab ejusmodi demum doloribus interemptus est. Optimè literatus fuit etiam Cornelius Benignus Viterbiensis, neque ipse prosperâ satis fortunâ usus: postea enim quàm Augustinum Gysium Senensem, Mæcenatem suum, apud quem in honore fuerat, amisit, vitam inde nullo solatio egit. Cui hoc in grandiori ætate accidit infortunium, ut clarissimæ fæminæ amore corriperetur; qua vexatus cura, in eam incidit ægritudinem, ut nihil aliud, quàm mulierem eam meditaretur; atque ita demum confectus ardentissima in febri, super ea semper & loquendo, & rogitando, decessit. Sed nolo ego multos commemorare, qui videam paucissimos omnino esse, quorum non memineritis; indignissimam tantùm unius adolescentis mortem, cujus animo meo dolor altiùs insedit, vestris his literatorum calamitatibus adnumerabo. Nostis enim omnes Joannem Baptistam Roboreum, Bartolomei Grossi Saonensis viri

Cornelius Benignus.

Io. Baptista Roboreus.

viri filium, dignum quidem, patriis qui lætior esset imperiis, & cui pater haud Mezentius esset. Is quidem incomparabilis ingenij, & probitatis adolescens, meus primùm discipulus, mox & Pierii Valeriani nostri auditor, tantum profecerat, ut & eleganter, & acriter declamaret, & versus non illepidos faceret. Ad Philosophiam mox, & Mathematicas, studium omne suum contulerat, cùm pater inexplebilis avaritiæ gurges, disciplinas has aspernatus, & ut inutiles detestatus, cùm plerosque alios haberet filios, unum hunc tantæ in literarum studiis spei ad mercaturam retrahere conatus, invitum ad ephemeridas impulerat; cùm tamen ille clam & bonarum artium studiis incumberet, & invito patre proficeret. Accidit ut Leonardus sacerdos Cardinalis Agenensis, Bartolomei ipsius germanus frater, non ignarus ingenij, quo præditus erat adolescens, subvenire illi, & necessaria subministrare destinarit, mercatúsque munus Pontificias literas scribundi, id in

eum collaturus erat. Simul id olfecit pater, fratrem aggreditur, quo eat perditum adolescentem increpat, qui tali auctus peculio, sit omnia in sophistas erogaturus; pervicitque, ut Leonardus, qui præter aliquam legum memoriam parum ulterius sapiebat, avarissimo fratri fidem adhibens, in eum munus id diverterit, Qua spe dejectus infelicissimus adolescens tanta patris duritiâ offensus, abjecta omni proficiendi spe, uxore nobilissima, egregiæ formæ, ætatis floridæ, incorruptissimæ pudicitiæ, & amoris in maritum incomparabilis, cum filiola, quam nuper ex eâ susceperat, derelictis, in militiam ad Venetos proficiscitur. Et haud ita multò post ex otiosa vita in laboriosissimam repentinâ mutatione transgressus, tam ob insolitas exercitationes, quas non ignaviter obibat, quàm ob edacissimas curas, & ægritudinem ex rerum necessariarum egestate in lethalem incidit morbum. Neque sic motus pater, ut in extrema inopiâ probatissimo filio

lio

lio ſubueniret, ſupplicantibus amicis, & conſanguineis omnibus, ne tantæ probitatis filium perire ſineret. Jo. Baptiſta demum vix tertium & vigeſimum egreſſus annum, Aſulæ vitam finiit infeliciſſimam, non aliam ob cauſſam ab immaniſſimo patre deſtitutus, abjectus, & propemodum exhæredatus, niſi quia literarum ſtudiis, & in omni virtutum genere erudiri concupierat. Erat verò Bartolomeus is poſtremæ adeò tenacitatis, ut miſerrima omnes domi fame maceraret, quo incommodo vexati etiam filii reliqui tam pueri, quàm adoleſcentes, coacti vocationes in triviis quæritare, & à clientibus cibum emendicare, eò omnes prolapſi, ut ex inediâ domi, & voracitate foris, duorũ vix annorum ſpatio quinque numero, ad optimam omnes frugem, niſi pater obſtitiſſet, perventuri immatura morte præventi domum reliquerint ſolitariam. Quin proximis hiſce diebus unus tantum illi reliquus erat filius, quem nobiliſſimæ fæminæ matrimonio copula-

rat, neque tamen tam locuples, tamque nummatus pater, tantillum de patrimonio conjugibus, in quibus omnis posteritatis suæ spes incumbebat, utendum permittebat, quantum ad victum, & vestitum, neque tamen nimium, sufficeret; ita hic quoque, cùm extremam patris duritiam ferre non posset, Saonâ digressus, ubi cum patre habitabat, Romam abiit, necessaria sibi per aliquam industriam comparaturus: vixque vigesimo postquam huc appulerat die, Roma à barbaris capta, direpta, incensaque fuit, ipseque in eâ depopulatione desideratus, ingentes illas divitias patri custodiendas dereliquit. Non reticebo incomparabile feritatis exemplum, cùm post quinque ferè continuata filiorum funera Bartolomeus Camillam egregiæ bonitatis uxorem, scires fæminam ex Carretâ familiâ natam, de filiorum orbitate insolabiliter sese deplorantem consolari vellet, dixisse eum: Quin tu potiùs Diis gratias agis, qui divitias opulentissimas, quas filij tot luxuriosè

riosè abligurituri fuerant, solis nobis reliquerint perfruendas. Neque illud de homine prætereundum. Cùm Hieronymus Donatus, quo tempore hic Venetæ Reip. Legatus erat, instaret perquàm diligenti commendatione, ut eâ, qua apud Iulium Pontificem egregiè valebat gratiâ, Bartolomeus inopiæ Pierij, præceptoris liberorũ ejus grandiorum subveniret; respondisse eum, desiderare se hominis eruditissimi prudentiam, qui de se talia conquireret, neque videret Deum injustum fore, si uni omnia conferret, rem scilicet, & virtutem. Eâ enim locutione ille literas intelligebat. Pierius inquit, vester disciplinas appetiit, eas consecutus est, improbus esset, si rem etiam affectaret. Quando divitias his tantum tribuere debet Deus, qui nullo virtutis adminiculo suffulti, nisi rerum ope sustentarentur, facilè corruerent. Eo tamen absente, cùm filij sacerdotium in Divi Petri Basilicâ præceptori procurassent, quàm primùm pater è peregri-
 natione,

natione, qua Julium Bononiam, Ravennamque secutus fuerat, rediit, gnatos nunquam malè habere destitit, exilium iis, exhæredationem, & extremam patris detestationem interminatus, donec, quod in actis Romani fori constat, sacerdotio illi Pierius abiurare cogeretur. Causam verò eam filios instituendo subjiciebat summæ rusticitatis homo, Clientes si quos frugi habeas, in spe, & egestate continendos, ne, cùm fuerint per liberalitatem tuam egere vetiti, eorum mox officia desideres. Finem hic fecerat Cursius, interquiescebatque omnium sermo, dum alii juvenis infelicissimi casum indignissimum miserantur, alii patris immanitatem tacitis conviciis lacerant. Cùm Melinus ad Granam, & Colotium conversus ait. Multa quidem exempla literatorum infelicia recitastis, sed obsecro cur eos tantum calamitosos existimatis, quia vita cesserint fine haud satis auspicato, cùm longè miseriores plærique sint, propterea quod vivunt, quique fatum illud

illud qualecunque mortuis invident, eorumque potiorem sortem æstimant, quòd cruciari jam desierunt, cùm literatorum conditio omnis, quoquo te verteris, eò redacta sit, ut nihil jam lætabile usquam supersit, ita universus terrarum orbis ad arma, ad rapinas, ad incendia concitatus est, ut locus jam non nisi perfidis, & latronibus superesse videatur. COLOT. Mecum sentis Meline, qui dictitare non desino nihil homine literato, qui nunc vivat, infeliciùs. Nam extinctos hos, quos infelices appellitavimus, nõ modò non infelices, sed etiam beatissimos heri Contarenus esse conprobavit; sed quin ego, quin Lælius, quin noster Pimpinellus, quin Cursius miseri esse persuasum habeamus, & revera simus, non Contarenus, non Plato, non Socrates, non Epictetus ipse nobis unquam persuadere poterit. MELIN. Video quàm vastum pelagus ingressuri sumus, si vivos recensere aggrediamur, quod quidem nequaquam sine magnorum hominum invidiâ fieri

ri

ri poteſt: quare navigium potiùs inhibeamus, & ad ſermonem noſtrum revertamur, idque primum omnium nunc à te peto mi Coloti, ut qua ratione Contarenus tam ærumnoſos viros felices eſſe dixerit, exponas; quod ſi mihi quoque perſuaſeris, vide quantum profecturus ſim, qui dulciſſimorum duorum fratrum Hieronymi, & Celſi, obitum immaturum lamentari tandem deſinam. Scis enim, quanto indies magis eorum afficiar deſiderio, neque tam longo temporis intervallo jacturæ hujus memoria deleri poteſt. COLOT. Dicam, mi Petre. Meminiſti quæ Pollio dixerat, nihil ſe putare infeliciùs, quàm ſcire literas. Eandem ille ſententiam ſæpè repetiverat, ut jam non joco hæc dictitare, ſed ita prorſus ſentire videretur. Nō paſſus Contarenus tantâ probitate virum, tamque amicum in errore verſari. Non rectè, inquit, ut mihi videtur, hæc interpretaris Pollio, qui revera putes literatos hommes eâ de cauſſâ calamitoſos eſſe, quòd, uti hodie

patuit,

patuit, tam multi in ærumnis, & incommodis vitam egerint insuavem. Ad hæc subjecit POLLIO. Quanam igitur de caussâ ærumnosum quempiam existimabimus, si calamitates hominem non infortunant? CONT. Atqui asseverare ausim, neque calamitates quidem ipsas ius ullum in literatos sibi vendicare. POLL. Literati tamen, maximè omnium uti passim videmus queruli, vices ferè omnes deplorant suas, non hoc utique facturi, si nulla possint injuriâ labefactari, aut, quod maximè indignum est dictu, literatos ut injustos, cogemur accusare. CONT. Neque quidem velim hanc iis notam inuras. Injustitia enim imperitorum propria est. POLLIO. Quid? omnes igitur decipimnr, qui, quod opinamur esse malum, libentissimè declinamus: quod bonum, & commodum, studiosiùs appetimus? CONT. De bonis, & malis alia est consideratio. Sed utrũ, quæ consensu omnium mala dicuntur, tanti esse possint, ut literatum quempiam ita evertant, ne ulla

ulla eum inde res ad æquitatem animi possit extollere, & in magna quantumlibet mœstitiâ, & rerum omnium desperatione nullus sit levationi locus, id hodie quæritamus. POLLIO. Siquis hoc ex me quærat, responsum ego faciam cum Terentio: Facilè quidem nos cùm valemus, recta consilia ægrotis damus. CONTAR. At si ratio ea sit, quam negare nemo possit, nonne literatum potiùs rationi pariturum, quàm impurum aliquem, & imperitum opinaberis? POLLIO. Sanè quidem. CONTAR. At obsecro videamus, ne Platonis nostri præcepta transgrediamur, priusquam de re dicere incipiamus, quibus terminis infelicitatem ipsam circumscribas. An id ex doctorum, atque adeo sapientium sententiâ, an ex vulgi opinione, an potiùs ex eorũ judicio, qui se ita affectos deplorent. Multa siquidem eruditis viris infelicia existimantur, quæ imperiti omni anteponunt beatudini; multa damnant, & ludibrio habent imperiti, quæ sapientes

vel

vel non mala existimant, vel etiam ad tranquillitatem animi facere prædicant. Ipsimet demum nostro, de nobis, deque rerum nostrarum judicio fallimur, neque veram plerumque rationem internoscimus, per quam ad infelicitatis declinanda incommoda iter aggrediamur. Ita sumus omnes, quid petamus nescii, ut assertoris nostri dictum interim usurpemus. An non dicere solent magnæ sapientiæ viri, cùm nos armant fortitudine: Quæcumque vel sunt, vel accidere possunt, vel tua sunt, vel alieni juris? Tua est voluntas sola, reliqua omnia aliena, honores quippe, divitiæ, valetudo, fama, lucrum, & alia quæ mortalium mentes assiduè sollicitas habent. Quæ igitur aliena sunt, nihil ad te, non enim in potestate tuâ sunt, sed vel apud Deum, vel apud homines habentur, qui si quid eorum, quæ concupieris, invideant tibi, vel quæ possidere arbitrabaris, adimant, tuum est sive velis dolere, sive nolis. Atqui dolere velle de iis, quæ in aliena sunt potestate,

sibimet

sibimet inferre est injuriam; non igitur infelix, nisi qui se infelicem esse vult, & quæ plurima in hanc sententiam disputat Epictetus. COLOT. Argutè quidem, ut soles, rem ad Peripateticos traduxisti, qui velis de locutione simplici, & in omnium ore uno acceptâ significato, plures perquirere significantias. Sed me fortè non capis, Cõtarene, qui putes me hodie sermonem hunc auspicari voluisse, ut utrum literati, quos memoravi, verè, nec ne habendi sint infelices, disputarem. Quare quoniam quæstione propositâ, quasi ad utrumque, vel in utrumque, paratus es dicere, novi enim ingenij tui acumen, & promptitudinem, quæris quo ego termino infelicitatem includam, non dubitabo, rem à multis in diversum distractam, uno nodo colligare, idque infelicitatis nomine circumscribere, quod cuique aut præter spem, aut præter votum, aut præter dignitatem acciderit. Neque velim eò me compellas, ut si quid horum cuiquam acciderit, eâ de caussâ Cajo non

ad

ad infelicitatem adſcribi debere, quia Sempronio id benè ceſſerit, aut is tale quid ſuſque deque fecerit. Eſto igitur, qua de agitur, infelicitas vitæ, ut uno omnia verbo colligam, Miſeria. Eâ enim locutione eorum omnium vitam complecti videmur, qui vel ſuo, vel aliorum judicio, eam ſortem ſortiti ſunt, quam miſereri debeamus, ſive nos iis meliora cupierimus, ſive ſorte illi ſuâ minùs contenti, vel æqui fuerint. Sed, ut omnem ſcrupulum eximam, diſpeſcitur hæc cauſſa certis capitibus, quorum illa præcipua, dum loqueremur, fuiſſe mihi viſa ſunt. Infelices enim dicebamus, aut ſi vocabulum alterum magis placet, miſeros eos accipiebamus, & intelligebamus, qui meritis honoribus defraudati eſſent, qui gravibus, aut longis morbis afflictati, qui bonis ſpoliati ſuis, qui captivi perierunt, qui egeſtate oppreſſi inopem traduxere vitam, qui de ſpe deciderunt, qui ſibi mortem conſcivere, qui ab aliis trucidati fuerint, quorum fama notâ aliquâ inſigniori

conta-

contaminata eſt. Hæc ſive contemnant, ſive patienter ferant viri, utcunque ingruerint, felicitatis curſum interturbare exiſtimantur, & quàm ſtudioſi omnes affectant, tranquillam illam otii quietem contaminare. Neminem enim ego tanta præditum prudentiâ, tantave corroboratum ſapientiâ perſpexi, ut humanæ vitæ incommodis, quotieſcunque ingruiſſent, non affligeretur, contrà ſecundis non exultaret. Marcus Tullius multa quidem præclarè, & egregiè de patientiâ, de contemptu adverſæ fortunæ diſputare noverat. Exilium tamen illud ſuum ubique diutiſſimè deplorat, & ſui temporis calamitate lamentanda mollis, & propemodum effæminatus apparet. Ulyxes, qui ab Homero pro exemplari virtutis, & ſapientiæ proponitur, toties itineris ſui difficultates, ærumnaſque varias acerbiſſima querimoniâ deflet. Æneas quo non fortior, neque conſtantior alter à Marone deſcribitur, ſæpè tamen altum corde dolorem premit,

mir, sæpè idem irarum fluctuat æstu, & humanæ conditionis incommoda humano more conspicitur ingemiscere. Quare non humanis moveri casibus, ferini ego ingenii, imò saxei, & omni sensu carentis esse judicarim. Hæc cùm dixissem, & ridibundo fateor vultu omnes in faciem intuerer, utrum quæ dixeram, approbarentur, necne, scilicet expectans, factus enim eram hac dictione gloriosior, Contarenus sic excepit. Atqui mi Coloti, neque ego, neque eorum quisquam qui περὶ τῆς ἀναλγησίας disseruerunt, calamitates eo ponunt gradu, ut sint ab hominibus appetendæ, eas tamen, cùm ingruerint, aliis exitiosas, aliis non admodum graves esse dicimus, etiamsi pari linea exæquentur. Sed unum vobis afferam exemplum vitæ in omni, diuturnoque labore tranquillissimæ Urbanum Vale- *Urbanus*
rianum Bellunensem, Minorita- *Bolzanius*
num sacerdotem, quem nos ferè *Bellunen-*
omnes, quotquot Venetiis profe- *sis.*
cimus, non tam literarum Græcarum præceptorem habuimus, sed

ſed & tranquillæ hujus vitæ rariſſimum exemplum, quo admoneamur in manu noſtrâ poſitum, utrũ laboribus, & aliis incommodis mœrere, an delectari velimus. Si quis enim peregrinationem omnem & miſeram, & ignobilem eſſe dixerit, quàm miſer hic toto vitæ curſu fuiſſet, qui, ut literas eas, quas poſtmodum ad extremam uſque diem docuit, per univerſum ferè terrarum orbem quæſitas, longis, & laborioſis ad nos peregrinationibus reportavit. Non ille Ægyptum, non Palæſtinam, non Arabiam, & Synam, quas non yel pedes inviſeret, dereliquit: totam peragravit terram Græciam, Siciliam perluſtravit, Æthnam ita difficilem, periculoſùmque montem, incendij cauſſas exploraturus, bis inſcendit, deque ſupremo crateris labro totum cavernæ cavum inſpectavit. Conſtantinopolim, & univerſam Thraciam inviſit, Mæcenatem ſuum Andream Grittæum, pro pace Oratorem à Senatu Veneto miſſum, ſecutus. Tantum verò abfuit, ut ille cala-
mitoſas

mitosas peregrinationes existimaret, ut senio jam gravis voluntariâ singulis annis exercitatione Provinciam modò hanc, modò illam inviseret, constitutum habuerit: neque unquam invectus equo, nisi per aliquot passuum millia, eo anno, quo ad osculandos discipuli olim sui Leonis Decimi, novi Pontificis, pedes, huc advenit, quo quidem in itinere nullum se passum incommodum dictitabat, nisi, quòd equo invectus est per saxosam Æsisij viam. Quos igitur alius quispiam itinerum labores in calamitatum genere collocaret, hic inter oblectamentorum suorum species enumerabat. Paupertas autem cui non invisa, cui non damnata servitus? Quis verò Urbano pauperior unquam fuit; qui nullum unquam trientem in usum proprium reposuerit, qui ne de laboribus quidem, quos docendo subibat, minervale unquam ullum à discipulis poposcerit, oblatum verò accipere recusarit, nisi magnâ de caussâ cogeretur, quod & rarò & perparcè faciebat.

bat, De servitute verò quid dicam, cùm à puero sacris illis initiatus, neque somnum, neque cibum arbitrio unquam suo ceperit, neque tamen vel tantillum ullo unquam tempore id ægreferre visus fuerit, vita eâ contentus, quam semel elegisset. Quis verò tam fortis animi est, ut honores aspernetur, qui non imperare potiùs aliis, quàm obtemperare concupiscat? At Urbanus summa semper humilitate delectatus, licet Alexandri Pontif. Max. tempore Sansonis antistitis sui impulsu ad honores invitaretur, & à Leone Decimo nihil non impetrare potuisset, maximi beneficij loco à Principibus poscere solitus est, ut se in sui ordinis paupertate esse sinerent. Neque unquam adduci potuit, nisi per assiduas expostulationes, quas Petrus Lucignanensis ejus Cænobij Præfectus, in quo supra quadraginta annos victitaverat, quotidie obsecrando ingerebat, ut ejus loci curam suscipere dignaretur, venerabilis tandem senis precibus expugnatus, qui digni-

dignitate ſponte deſedebat ob ætatem jam decrepitã, & ad hujuſmodi curum minùs idoneam, non quaſi imperium is acciperet, ſed quaſi jugum ſubiret, Antiſtes loco factus eſt. Verùm ubi Petrus humanis ceſſit, nihil contatus Urbanus alterum ſibi ſuffecit, ſeque in ordinem redegit. Horatianum illud identidem repetens.

Qui ſimul aſpexit, quantum dimiſſa petitis
Præſtent, maturè redeat, repetatque relicta.

Hunc quiſpiam igitur aut miſerum, aut infelicem appellet, quia laborioſam ſemper vitam egerit, quia pauper, quia inhonoratus vixerit, cùm omnem ille felicitatis ſuæ ſummam in aſſiduis laboribus, in paupertate, in privatæ vitæ humilitate collocarit. Senectutis autem incommoda, quam non modò patienter, ſed etiam hilariter tulit, ſeu neceſſaria ſubminiſtrarentur, ſeu deeſſent multa, quod plerumque accidebat, æquè contentus ad incommoda omnia adridebat. Quin

& moriens vultu ridibundo, verbisque jucundis, quasi placidissimo somno se dederet, occubuit, quartum circiter & octogesimum natus annum, Pontificatus Clementis Septimi anno primo, inoffensâ per tot labores valetudine semper usus; nisi quòd superioribus annis, dum hortuli sui arbores ipsemet reconcinnabat, fallente scalarum lubricitate corruerat, & crure aliquantulum læso, ad longinquas illas peregrinationes non ampliùs idoneus fuit. Is igitur felix in tenui re, in laboribus, in longâ senectute, quam plerique morbi vocabulo nuncuparunt, felix inquam fuit, quia felix esse voluit, qui non morosus, non difficilis, non multivolus fuit, & paucis, minimisque rebus contentus, eorum irridebat cupiditatem, qui vitam miseram ideò agunt, quia miseri esse volunt; quòd si eos fortunæ rivus inauraret, aliquid adhuc, quod assiduè quererentur, excogitarent. Atque hæc de voluntate nostra dicta sufficiant. Quòd verò in aliena potestate situm est, cui natura

tura ipſa ſubiacere cogitur, neque non incommodum negare non poteſt: occidi quippe, vulnerari, infamem traduci, excruciari morbis, ſpe falli, ſuo fraudari præmio, tam ſunt unicuique homini propria, ut ad hujuſmodi clades, & ignominias natum humanum genus omne videatur. Communis hæc calamitas, neque literatis tantùm, ſed & imperitis, & obſcuris, & nobilibus æquè diſtributa. Sic Reges, ſic Sellularii, ſua quiſque ſorte aliquo affliguntur tempore. Quod ſi quis literatos immunes ab iis cladibus eſſe cupiat, aut indignũ clamet, eos talia pati; indignũ etiam dicat eos humanos fuiſſe, ſi humanæ eos ſubjacere conditioni nolit. Quare bone vir Coloti, cùm de literatorum infelicitate dictionem propoſuiſti, eo mihi errare viſus es, quòd non potiùs de humani generis calamitatibus dicturum te nos admonueris. Tam enim fieri poſſe puto, ut quiſquam, dum vivit, aliquo non angatur incommodo, quàm ſi quis operam det, ne flumina de-

orſum fluant, aut ſurſum ignis feratur. Quare deſiſte jam infelicem literatorum ſortem lamentari, & iis potiùs gratulare, qui non ut reliqui ſint fortunæ penitus emancipati, multaque habeant ſua, quæ nullâ poſſint illius injuriâ proruerè. De iis enim loquor, qui viam ſibi ad immortalitatem per ingenuos labores ſuos aperuerunt; qui vitam non modò iis, quos coluerint, & celebres eſſe voluerint, comparare potuere ſempiternam, ſed inprimis duraturum ſibi monumentum immortalitatis excitare. Quodque Deus ipſe, Deus inquam ſolus præſtare fertur, ipſi ingenio ſuo freti, Dei tamen afflatu adjuti, valeant omnem invidi temporis edacitatem ſuperare. Hinc meritò exultat Flaccus noſter, cùm ſuæ ſibi conſcius virtutis, ita emodulatur:

Exegi monumentum ære perennius,
Regalique ſitu Pyramidum altius:
Quod nõ imber edax, nõ Aquilo impotẽs
Poſſit diruere, aut innumerabilis
Annorum ſeries, & fuga temporum.
Non omnis moriar, multaque pars mei

Vita-

Vitabit Libitinam. Usque ego postera Crescam laude recens; & quæ sequuntur. Gloriosè quidem, sed quæsitâ ex meritis superbiâ. Ita & Naso in Octaviani Cæsaris invidiam exilium consolatur suum; Pierio cùm concitus æstro clamat:

Iamque opus exegi, quod nec Iovis ira, nec ignes,
Nec poterit ferrum, nec edax abolere vetustas.
Cùm volet illa dies, quæ nil nisi corporis hujus
Ius habet, incerti spatium mihi finiat ævi.
Parte tamen meliore mei super alta perennis
Astra ferar, nomènque erit indelebile nostrum:
Quaque patet domitis Romana potentia terris,
Ore legar populi, perque omnia sæcula famâ,
Si quid habent veri vatum præsagia, vivam.

Ita Propertius se antiquis inserit scriptoribus, cùm post eorum nomenclaturam ait:

Cynthia quin etiam versu memorata Propertij,
Hos inter si me ponere fama volet.

Ita reliqui omnes tantam de futura hujusmodi immortalitate dulcedinem concepere, ut neque labores, neque damna, non incendia, non graves ruinas pili facere visi sint. Hinc est, quòd dum majoris cujusdam emolumenti rationem habent, humana hæc quodammodo despexerint; aliique ideo minùs cauti ad evitanda fortunæ tela, quia fortunam nihili penderint, cui, uti factitare solitus Diogenes ipse, minaci mandarint laqueum, mediumque unguem ostenderint. Alii minùs ad rem faciendam vel idonei, vel diligentes, quia virtutes auro magis æstimarint, eruditione, & sapientiâ cuncta esse minora putaverint. In ignobilitate alii jacuerint, quia vel conditionem Regum suâ duxerint inferiorem. Quo enim quisquam velit, qui sana mente sit, noctes atque dies niti perstante labore ad summas emergere opes, rerumque potiri? si quàm brevis

ævi ſit, meminerit. Nam qui hæc mirantur, inviti etiam ponunt, & eò ſuaviùs unuſquiſque vita decedit, quo magis humana hæc imbecillia cognorit. Quare nunquam ego Hermolaum infelicem dixero, quòd peſtilentiâ ſublatus ſit, quòd exul, egenſque aliquandiu vixerit, quòd ubi cadaver ejus deliteſcat, ignoretur. Si doctiſſima ejus hominis ſcripta ſtudioſorum omnium manibus verſantur: vivit potiùs Hermolaus, vivetque feliciſſimus cùm æterna Plinii, Themiſtii, & Dioſcoridis fama, quòd maxima ejus pars, ut nuper Horatius exultabat, Libitinam evitarit. Vivet Maroſticus noſter nulla mortalitatis peſte labefactatus, dum bonarum literarum ſtudium aliquod permanebit; non enim ulla unquam tabe corrumpetur illa Veneti nominis ingenioſa defenſio, quam adverſus Marium Volaterranum, ejus Reip. vituperatorem, tanta dicendi felicitate conſcripſit. Vivet ejus encomium ad Leonem Decimum, in quo non eloquentiam tantùm, & artem,

verùm & summam prudentiam, atque animi sui bonitatem ostentavit. Felix Carbo, felix Gravina, qui tantâ ingenii ubertate scriptis suis immortalem gloriam sibi compararunt. Neque virum doctrinâ summum Christophorum Marcellum quisquam ærumnosum dicat, dum vita ejus, per summam innocentiam peracta, in omnium memoriâ erit; dum homo sciendi cupidus sese intus, & extra voluerit explorare; dum erit inter homines pietas, & rerum omnium arcanarum doctrina conquiretur. Augusti Valdi scripta fortè perierunt, sed ejus memoria doctissimorum, & eloquentium hominum testimonio celebrata, eum nequaquam ignobilem, aut calamitosum patietur. Neque obscurus erit Fabius Ravenas, dum bonæ valetudinis inter mortales cura, studiumque, Hypocratesque ipse permanebit; non M. Antonius Sabellicus, non Camillus Portius, non Janus Parrhasius, non Paleotus, non Carteromachus, & plerique alii, quos diuturnâ valetu-
dine

dine afflictatos commemoratum est, ærumnosin unquam mihi futuri sunt, dum eorum historiæ, eorum carmina, commentaria, orationesque tanto omnium studio, & admiratione lectitantur. Perierit incognitâ morte Flaminius, erepti inopino casu sint Georgius Valla, Andreas Mongajus, & plerique alii, scripta eorum tamen vivent, & in omnium doctorum animis perrennabunt. Abstulerit ægritudo Musurum, Beroaldum, Maronem; Gazam, Oricellarium, & quos nominastis viros magno numero literatos, superabit tamen eorum nomen, & cùm sua virtute clari, tum eruditissimorum tot discipulorum pietate nunquam intermorientur. Desideratus ante diem sit Picus Mirandulanus, Paulus Decanalis, M. Antonius Turranius, Fuscus Cotta, Furnius, Celsus, atque Longolius, iidem ante diem beatissimam sibi immortalitatis gloriam peperere. At sibimet conscivere manus M. Caballus, Laurentianus Fortunius, Priulus, & ple-

rique alii, aliqua igitur urgentissima sese molestiâ liberarunt, Caballum tamen ingenium argutissimum, Laurentianum eruditio luculenta, Fortunium dicendi lepos, abditorum cognitio Priulum æternitati commendabunt. Extant ejus juvenis tabulæ ad cæli Veneti normam castigatissimè directæ; extant argutissimæ quæstiones de orbium cœlestium numero, de planetarum situ, de epicyclis; quid illud tandem sit, quod ad hanc usque diem doctorum omnium ingenia fatigavit. At trucidati sunt Hercules Stroza, Paulus Bombasius, Mutius Arelius, totque alii clari literatura viri; trucidati Reges tot, Imperatores tot, totaque Divorum nostrorum curia hujusmodi est eventibus repleta: neque tamen eorum quenquam infelicem arbitramur, cùm ipsimet felicitatem suo quisque, longè tamen alio, quàm vulgi sit opinio, termino descripserint. Hos ego inquam nunquam miseros, aut calamitosos dixero, qui felicitate ingenii, honestisque labo-

ribus,

ribus, & aſſiduis vigiliis id conſecuti ſint, id vitæ ſuæ præſidium compararint, quod neque fortunæ temeritas, neque ulla inimicorum injuria labefactaret. Saluete igitur Phœbi ſacerdotes, Muſarum alumni, qui divinum ingenium potiùs, quàm mortale corpus colere ſtuduiſtis; veſtris nos manibus, dum in humanis erimus, ſemper bene precabimur, & induſtriam veſtram, quod facere poterimus, interire nunquam permittemus. Hæc ſunt mi Petre, quæ Contarenus ſuo illo erga literatos & ingenio præſtantes viros, ardore concitus, nobis nudius-tertius diſſeruerat; ad quæ Grana quædam hodie repetiturus erat, non ut illam Contareni ſententiam ſapientiſſimè latam infirmare ſibi propoſuerit, ſed ut affluentiori hominis facundiâ, prudentiaque perfrueremur. MELINUS. Sapienter quidem omnia Contarenus, neque ego ſpe fallebar, qui tanto ſtudio audire hæc expetebam; quare vobis immortales

tales habeo gratias, qui me tanti colloquii participem fecisti. Scio enim, quantum hæc me delectarit oratio, & præter voluptatem, quæ quidem summa omnino fuit, quem usum etiam inde sim percepturus. Sed unum, etiam si rectè memini, addebat mihi vesperi Pollio, accepisse se à Contareno, de accersendo in Italiam Cæsare consilium à Pontifice initum fuisse, id quorsum tendat, multa me faciunt ambigere. COLOTIUS. Hoc mihi mente exciderat, quia nihil ad rem, qua de loquebamur, faciebat. Sed si eum etiam sermonem audire vis, libens referam: ad me enim totus convertebatur, qui non aliâ de caussâ desperatissima quæque de literis mihi proposueram, nisi quia metuerē miserrimi hujus temporis statum propagari, Romanamque rem debilitatam jam propè, & extinctam existimabam: quem ne inconsolatum relinqueret Contarenus, verba mea excipiens, & temporis hujus ratione habitâ, quo ita perturbaba-

babamur, quod proximis hiſce diebus tum maximè timuimus omnes, cùm falſus ille rumor de ſummi Pontificis obitu divulgatus eſt, & tumultuoſiora quædam paſſim divulgata. Quid enim non undecunque miſerrimum expectandum erat, ajebat Contarenus, Republicâ in his perturbationibus jacente, in magna gladiorum licentia, atque impunitate? Quòd ſi probatiſſimi Pontificis mors accidiſſet, nimirum de totius Italiæ ſtatu actum erat, multaque intolerabilia locis omnibus accidiſſent. Sed te jam hoc metu libero Coloti. Heri enim Pontificem hiſce oculis vidi, in quo omnia bonæ valetudinis adventantis ſigna perſpexi, & quod indubitatam mihi ſalutis ſpem polliceri videtur, ipſemet ſuo de ſe teſtimonio bene ſperare incipit, quod minime diebus ſuperioribus faciebat. Quo quidem ſervato, non eſt, ut mali quicqam amplius vereamur. Quòd verò bellum teterrimum, periculoſiſſimumque formidas, neceſſe eſt Clemen-

mentis consilia tibi patefaciam; qui Cæsarem in Italiam accersere decrevit, ut coràm quanti sit Christianæ Reip. concordia disputet, & quid ad summam ejus Principis gloriam faciat, ostendat. Atque ego quidem, qui superioribus annis apud ipsum Cæsarem Reipublicæ nostræ nomine Legatus fui, facilè perspexi in ipso Carolo summam, & egregiam quandam bonitatem, mentemque in eo alienissimam ab iis rebus, quas legiones ejus ausu licentioso in Italiâ perpetrarunt. Velim itaque Coloti de quiete Italiæ, atque adeò de bonorum omnium tranquillitate benè sperare incipias, & ubi intellexeris Cæsarem in Italiam iter parasse, ad quem invitandum Pontifex unum ex intimis suis jam mittere destinavit, compositas res nostras tibi proponas. Eò enim omne Pontificis studium, cura, meditatioque contendit, ut finis tandem aliquis nostris calamitatibus imponatur, & militum hæc ferocia, quæ hactenus tam in socios,

quàm in hostes grassata est, in nostræ pietatis hostes convertatur. Habes itaque Meline de Cæsare quid Contarenus sit pollicitus, & quoniam hora jam inclinat, satisque tibi factum à nobis est, potes sine ullâ invidiâ nos dimittere. MELINUS. Mihi quidem maximè factum satis, quo nomine vobis debeo plurimum. Sed si apud me insuper cænaveritis, magno hoc addam superpondio. GRANA. Non sumus hac vespera tecum neque ego, neque Colotius, cænaturi; paratum enim nobis est in Palatinis hortis apud Pollionem, ut inde ad Pontificem nostrâ de re locuturi ascendamus, ea enim est hora nobis dicta. MELINUS. Didici ego ex Pierio usitatissimum ejus dictum: Cave ne vel prodesse cupiens importunus amico sis. Quare ibitis, quando vestra ita res postnlat, Pierius hospes meus est, neque inviti remanebunt Petrosanctius, Cursius, & Cathaneus, qui mecum amicum Romano cœlo redonatum gavisuri

ſuri ſunt. Ita diſceſſum à duobus, nos quatuor apud Melinum manſimus.

FINIS.

AMSTELODAMI,

Ex Officina PETRI THEODORII BOETEMAN.

Anno 1647.

